

ARGIA

Urria 2 - XLVI garren urtea 987 zenbakia 90 pezta

nora?
zertarako?

eztabaida
beharrezkoa.

**SANTI BROUARDEKIN
HASIREN KONGRESOAREN ONDOREN**

**BIDEOA:
2.000 URTEKO HERRIKO PLAZA**

VELEZ MENDIZABAL
KULTUR-BURU GASTEIZER

**138
BULEGO**

**500.000
BEZERO**

**75.000
MILIOI**

**AURREZKIA, BAKARRIK
21urtetan**

Eskerrikasko!

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

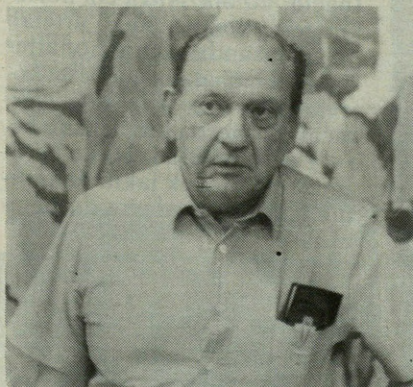
Euskadiko Kutxa

Kilometroak 83

Donostia - Urriak 2

Igandean, Donostian, KILOMETROAK 83 ospatuko da. Euskal Herrian azken urte hauetan irakaskuntzaren arazoa pil-pilean azaltzen zaigu. Alde batetik Gobernuaren EIKE eta EPA-ren alternatiba. Bestaldetik ikastolen egoera inoiz baino larriagoa, eta zerbait berehala egin beharra. Arazo guzti hauetaz, Donostiako Ikastolen Elkarteak eta Federazioko partaide G. Mujikarekin elkarriketa bat egin dugu. 16. orrialdean.

Joan den asteburuan egin du bere II. Kongresoa HASI alderdiak, KA Seko partaide denak. Berrito ere lehendakari hautatua izan den Santi Brouardekin solasaldi bat izan du I. Zubiondok. Ezker abertzalearen eboluzioaz, abertzaletasunaren nondik norakoaz... 6. orrialdean.

ARGIA

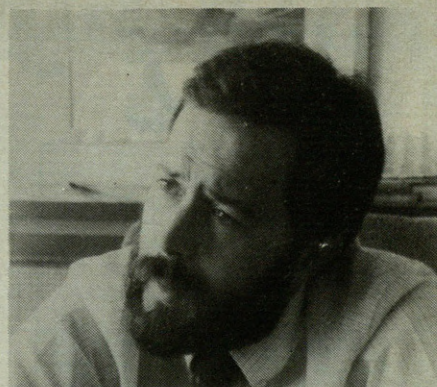
Urria 2 - XLVI garai orria 887 zatituta 90 parte

SANTI BROUARDEKIN
HASIREN KONGRESOAREN ONDOREN

BIDEOA:
2.000 URTEKO HERRIKO PLAZA

- 1.— Non zer.
- 2.— Aste giroa.
- 4.— «Ateka», aldizkari berria Iparraldean. Astema.
- 6.— Santi Brouardekin HASIren kongresuaren ondoren. I. Zubiondo.
- 11.— Nazioartekoa: Txile, ez dute galdu nahi. Pablo Sastre.
- 13.— Herriko Plaza: Petrolioaren arazoak bizirik dirau. Iyon Alonso.
- 16.— Urriaren 2an Donostian «Kilometroak 83». G. Mujikarekin elkarriketa. Jo.
- 20.— Bideoa izan daiteke 2.000. urteko Herriko Plaza. Joxe Mollarri.
- 24.— San Telmo Museoa. Elhuyarrek Luis M. Bandres.
- 26.— J.M. Velez de Mendizabalekin elkarriketa. J.L. eta I.U.
- 30.— Lekeitioko Estudiantina. Xalbardin.
- 33.— Euskal kulturaz TXUTXU-MUTXUKA.
- 34.— Zinema. Koldo San Julian.
- 36.— Gasteizko 8. Nazioarteko Antzerki Jaialdia. Antza eta Olasagasti.
- 38.— Jo... adarra.
- 39.— Bertsoak: Iruñako bertsoak. Itxaro Borda.
- 40.— Editoriala.

JOSE MARI VELEZ DE MENDIZABAL, gure irakurleek + Mendizabal — izenaz ezaguna dutena, da gaur egun Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailean Kultura azpisailaren ardura duena. Oraintsu arte Euskal Idazleen Elkarteak idazkari izan ondoren. Gure hizkuntzak eta kulturak dituzten ezin, behar eta perspektibez ari zaigu, elkarriketan, 26. orrialdean.

Ez da ezagunegia Christianne Etxaluz Hegoalde honetan, Iparraldekoek bere berri ziurrenik izango badute ere. Eta bideo montaia batean sartua dugu. serie mitologiko batean engainatua. Joxe Mollarriekin mintzatu da bideoaz beste mila gora beherez ere. 20. orrialdetik aurrera.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.

Donostiako Erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Joseba Alvaraz.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpurua, Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriñandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D. L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA

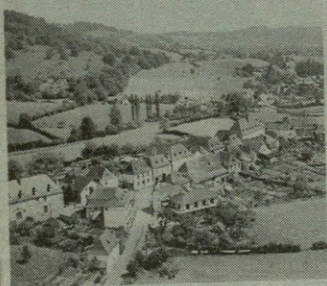
Virgen del Carmen, Z/G
Ramonenea, behe
DONOSTIA-12

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI

Hego Euskal Herria	
Estatu Espainola	3.000 pta.
Iparraldeko Euskal Herria	
Beste atzerriak	4.200 pta.
Airez	6.480 pta.
Ale bakarra	90 pta.

Ikastola liburutegia

ETXAHUN BARKOXEKO

6

Titulua: Etxahun Barkoxeko.
Egilea: J. Haritxelar.
Argitaletxea: Gordailu,
Ikastola Liburutegia.
Ezaugarriak: 30 orrialde. 125 pta.

J. Haritxelarren testuak lagundurik datorkigu Etxahuni (Barkoxekoa) buruzko liburuxka hau. Lana oso maitagarria da, gaztetxoentzat batez ere, era atsegin eta goxo batez adierazten bait zaizkigu Etxahunen nondik norako guztiak. Etxahuni buruz asko eta asko hitz egingen da Hego Euskal Herrian azken urteotan batez ere, bere bizitza hunkigarriaz idatzi eta entzuten direnek gure sendikortasuna zuzpertzute harenganako arreta berezi eta bizi bat sortu digutelarik. Izan ere, halakoa baita bere bizitzako laztasun eta jasandako bortxa bihokabea. Eta guzti hau ikasi edo irarkurtzeko bazen lehen ere aski iturri; Etxaideren nobela, Haritxelarrek bildutako Etxahunen bertsoak gehienak, Etxaidek gipuzkeratutako Etxahun berarenak eta beste ezer agian. Baina orain bere bizitza, gertaerak, bertsoren bat, irudi eta argazki girogarri anitz eta Haritxelarren testuarekin berarekin lan baliagarri bat burutzen da, eta esango dut zergatik. Etxahun nolabait sakontasun gehiegirik gabe ezagutu nahi duenak badu nora jo 500 orrialdeetako liburuak irentsi behar izan gabe. Bestalde ere, abenturaminez dagoen umeak nobela zoragarria du (J.R. bat baino

arrant hobe eta hurbilagoa berretzat) Etxahunen bizitza, ezinobea deritzat liburuari 6 edo 7. mailan dagoen nexkamutil barentzat, Xiberua eta Euskal Herria hobeto ezagutzen lagunduko diolarik. Agian gaztetxoak ia denok izan dugun (Xiberua zerrua) mito hori jasoko du, baina denboraren iraganak erakutsiko dio egia garrantza oso besteakoa dela, baina uts diezaigun gaztetxo honi pelikula hunkigarri honen datatzen. Sail honetako beste liburuak interesgarri gehiago ere agertuko dugu gure orriotan datorren astean.

MARIA JESUS CALVO SANCHEZ (1911)

CRECIMIENTO Y ESTRUCTURA URBANA DE SAN SEBASTIAN

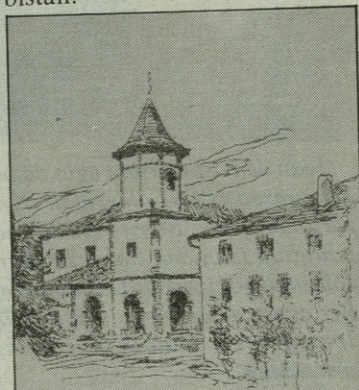
San Sebastián
1962

Titulua: Crecimiento y estructura urbana de San Sebastián.
Egilea: Maria Jesus Calvo Sanchez.
Argitaletxea: Doctor Camino Liburutegia.
Ezaugarriak: 500 pta. 301 orrialde.

Donostiako hirigintza geografiarako hurbiltze bat dugu iaz hildako neska honen liburu serio eta zabal hau. Donostiak bereak dituen geografiazko berezitasunek hirigintza mailan zer ondorio erakarri duten azaltzen da, Espainiako beste hirietan emandako berrikuntzak Donostian nola gorpuztu diren aztertuz. Lana lehen esan bezala hurbiltze bat da baina nahiko serioa, Donostiak XIX. mendetik gaur arte jasan duen Hedapenaren arrazoiak eta zertzeladak kontatzen baitira. Donostia babestoki-zenetik,

suntsidura, berreraikuntza, 1864.etik 1940rako hazkuntza azkarra: Kortazar hedapena, harresiak birrintzea, hirigintza leihaketa, Kortazar proiektuaren berrikuntza, Amara Zahararren sorrera, San Martin auzoaren berritzea, barne jerarkizazio eta artikulazioa, hiri espazioaren antolaketa, Kortazar hedapenaren bikaintasuna, Kortazar gaingintzera zetozen Gros, Kursaal eta Antigua auzoak, langile auzoak (Egia..) lehenen hazkuntzaldiaren ondoren atera zitezkeen ondorioak e.a.

Nuklearizatutako hazkuntzak ekarritako itxuraldaketa (40 - 62). Amara aldera izandako joera, Ategorrieta, Añorga, Ibaeta, Loiola, Altza eta horiekin gertatutakoa, 60-70 urtetan hiriak jasandako funtzionaltasunaren mehatxua eta beste horrelako gai asko dira sartzen direnak. Donostia hiri urbano bezala eta horrela izateko arrazoiak eta bideak jakin nahi dituenak liburu ederra du begibistan.

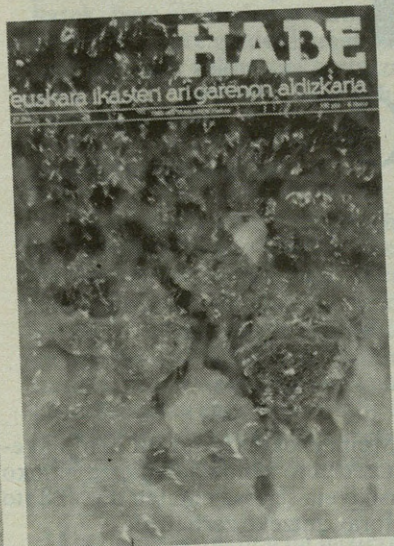
ANTONIO ZAVALA

MIXIOETAKO BERTSOAK - I

Titulua: Mixioetako bertsoak I.
Egilea: Antonio Zabala.
Argitaletxea: Auspoa liburutegia 164.
Ezaugarriak: 500 pta. 152 orrialde.

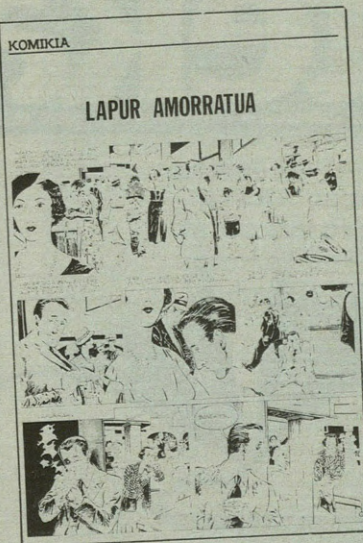
Etengabe dihardu Zabala bertsobiltzaileak bere lanean, eta kaleratzen diren liburuak zenbat diren iksutea besterik ez dugu. Oraingo honetan garai

batean Euskal Herrian egiten ziren mixioak (kanpotik etorritako apaiz jakintsuek astebetez gutxi gora behera botatako hitzaldiak ziren mixio hauek mami nagusia) dira liburu osatzaileak. Zer esanik ez, hainbeste bertsoren artean hobeak eta okerragoak bilduko dira, eta gainera kontutan hartu beharrekoa da gai bakar bati buruzko hainbeste bertsok nekatu egin dezakeela irakurlea, are gehiago lantzen den gaia interesatzen ez bazaio. Noski asko eta asko izanen dira oraindik ere mixioetako bertsoak go-goan eta bihotzean dituztenak, baina gaur egungo irakurle gehienek ez bide diote bilduma honi arreta handirik eskainiko. Baina horretan zaletuak esker-tuko du. Bi liburuxkatan banatzen da: aurrenekoan 1829.etik 1899 bitartekoak, Ifar eta Hegoakoak. Bigarren liburuxkakoak 1964. urtea arte heltzen dira.

Aldizkaria: Habe.
Zenbakia: 27.
Data: Irailaren 15ekoa.
Ezaugarriak: 10 pta. 40 orrialde.

Labur labur adieraziko dizuegu azken «Habe»k dakartzanak zeri buruzkoak diren. Oterminek euskara hutsezko irrati baten balantzea dago, Ezponda Nafarroako bertsolari txapledunari eginiko elkarriketa interesgarria, Superman III

filmearen porrotaldia, Oteiza eta Txillidaren arteko ezberdintasunak, Bolibar borrokatzailearen datu batzu, makina eta agentzia bidez maitemintzen diren gazteena, hipermerkatuetan erabiltzen diren tranpak, algek duketen garrantzia, Lizaralderen hainbat burutazio euskal literaturgileak salatuz, jolasak, ipuinak, bertsoak, komikia, horoskopoa, argazki sariketa eta bukaeran azaltzen den leiarrezko ontzi itsusi baino itsusiago bat, ondoan Bic orondatzaille bat duela.

Titulua: Julian Gaiarre.
Argitaletxea: Gordailu, Ikastola Liburutegia.
Ezaugarriak: 28 orrialde, 125 pta.

Gaiarre euskal abeslari ospetsua du kontagai liburutegi bikain hau osatzen duen liburuxka berri honek. Bertan, Gaiarre abeslariaren bizitza, bidaiak, gertaerak eta beste zerbait aipatzeaz gainera, Erronkarin gaztetan hango mutiko guztiak bezalaxe ardi zaintzen zelan ibili zen, erdara non ikasi zuen, ibar hartako euskara nolakoa zen, Madrilera joan behar izan zuen konkailari eta harotz ibili ondoren, Erronkari herrian bizi zen sendi apal batentzat ez zegoen tokirik gurasoen sabaipean, eta norabaita egin behar hanka jango bazen. Abestiekin proba egin eta bikain irten asmoak, Erronkari ibarrarentzat ospea eta aintza ekarri.

BIDEAN DAGO

«ATEKA»

Nahiz haren istorio laburra aztertu gabe egon oraindik, ezker abertzaleak ipar Euskadin aro ezberdinak ezagutu dituela argi da. «Ateka» izeneko «Ezker Abertzalearen hilabetekaria - Mensuel de la gauche abertzale» sortuz, mugimendu horren bilakaerari aro berri batetarako ateka zabaltzen zaiolakoan daude asko.

Ez da ez lehen entsegua. Noiztenkako testigu lasterka batetan bezala, aurretik «Pindar», «Katzaka» eta beste izan ziren, bat bertzearen ondotik, iraupen ezberdinekin halabainan, itzali direnak. Garaia dauka Iparraldean ezker abertzaleak bere abotsei esprezio-bidea finka diezaien. Ahalaz zabala eta iraunkorra.

Hilabetekari berria, urrats berria

«Ateka» informazio, gogoeta, eztabaida eta ikerketarako tresna bezala defenitzen dute haren egileek, Euskal populuaren borrokaz arduratzen edo borroka horretaz galdezkatzea dute nentzat egina.

Xedeak ikusiz, moldean ez da gauza arras berria: hilabeteko gaia, dozierra, gertakarien kronika, opinioezko artikulak, partaideen kronikak... Gaiak berriz, denak hunkitu nahi dira, bai Euskal Herrikoak, bai gizartearenak, hezkuntza, armada, nuklearra eta beste herri zapalduenak.

Mementoko argitaratu den plaketan edo zero zenbakian gauza nahiko klasiko eta serioa ematen du. «Punto y Hora» antzeko zerbait alo.

Hemendik aintzina Ipar Euskadik beste bozik izanen duela da berritasunik nabarmenena, hots «Enbata» ez dela gehiago bakarria ariko «Edeien munduan, nola heien zabalketan, monopolio guziak kaltegarriak dira; usu eredu erakasgarri gertatu zaigun asteroko militarismo baten emaitza izanik ere. Aitzitik, ideien kurutzatzeak debatea aberasten du» dio zero zenbakiaren editorialak. Lehen erreferentzia. Ez da bakarria eta editorialak erranaldi batetan laburtzen ditu guziak «Hilabetekari berria, urrats berria, hainbat kartaren arremailea, hainbat irudiren berregile nola usairen inarrosle.»

Hitz leunez baldin badatoz lehen distantziamendu hauek sortzaile taldearen etorkiaz ez da -balego- dudarik uzten «ATEKA abia araziz, ikaragarrienik eskas zitzaion borroka tresnaz jabetzen da gaurregun ezker abertzalea ipar Euskadin»

Hortz puntak erakusten ere dira zorrotz-zorrotzak «Azken 25 urteetan abertzale mugimenduak ezagutu bila-kaeraren ondorioz ezker gori bizi da, bainan aintzina joateko, kurubilkatzera ez zen makurtu behar, zokoratzearen tranpan ez zen erori behar. Horren goait zirenei, ezker abertzaleak ATEKA»

Nolabaiteko agresibitatea, ongi neurtua «Gure aldizkaria gure etsaiei, eta heiei bakarrik, xuxentzen diegun desafioa da, besteek, espezioa eskubidea dugula pentsatzen dutenek, orrialde hauetan ez dute gure izaitearen frogatzen idatzia baizik kausitu behar. Ez gehiagorik, bainan ez guttiagorik ere.»

Ontsa errana. Serioa. Egia erran, helburuaren handiaren arabera serio-tasuna dario lehen editorialari «Bainan irauteko, bere analisiak aurkezten jakin behar ere du mugimendu politiko batek, bere arrazoinamenduak bilkoi bihurtzen, bere galdekizunak mamitzen. Bestenaz zokoratua gertatzen da, goiz edo berant halabeharrez desagertzearaino.»

Auto-desafio batez

Ezen desafioa etsaiei egin bada, lehen lehenik ezker abertzaleak bere buruari egiten diona dago. Zenbait urte espezio-biderik gabe, azken bi urteetan debatea ezin zabalduz edo gaizki hasiz dabilen ezker abertzale izeneko militante eremu horretan, batasun sakratua egin dela dirudi: denak bat «Ateka»-ren zabalteko, Herri Taldeak, Laguntza, independente batzu (eta HEXA).

Galdera asko egiten da bazterretan: batasun honek iraunen ote? Harpidedun kopuru guttienezkora (700) iritxi-ko direa? Posible izanen ote hilabetero ateratzea?...

«Ateka» sortzen da. Irauteko nahikeriarekin. Militante gehienek eta eginkorrenen seaska den ezker abertzaleak «Ateka» behar du. Desafioa militante eta ezker abertzaleko jende guzien gain dago, ez bakarrik sortzaile taldeko 20 pertsonen. Agorpileko uholdeek ez badizkizute billeta guziak gesaldu, 100L edo 2000 pela bidal helbide honetara: Ass. MINTZA - 5, rue des Visitandines - 64100 BAIONA. Harpidedun izanen zara.

ILABETEKARI BAT

Jakinarazteko - Eztabadatzeko
Ikertzeko - Konprenditzeko

Gizartearen ezagutza eta informazioa go-goetan borrokan gakoak direlako.

ATEKA gogoeta eta informazioa tresna bat da. Euskal populuaren borroka arduratzen edo borroka hortaz galdezkatzaren direnzentzat egin.

Ilabetero ATEKA-k azalduko ditu Ipar Euskal Herriko gertakariak bai argitasun, bai lekukotasun, bai argazkien bidez. ATEKA dozier edo bildumak eskainiko ditu gai zabal eta interesgarrietaz izan dadin erakaskuntzaz, ekonomiaz edo kulturaz, galdatzeko istudio edo inkesten bidez.

«Chronique» batek beteko ditu ilabeteko berriak Ipar Euskal herriko gertakari nagusiak azpi marratuz. Hego aldeko gertakariak ere zor zaio-ten tokia izanen dute agerkari huntan.

Abertzale mugimendua bere gogoetetan idekia da eta ikus molde desberdinak onartzen ditu. Hortakotz ATEKA-k izan nahi du EZTABADEN agerkaria, pentsa molde desberdiner idekia egonez eta mintzatzeko ahala emanez eztabada aberatstu eta beren iduri pena zabaldu nahi duten guzier.

Euskal populuaren borroka ez baita bizpahiru galdatzetan neurtzen, bainan borroka honek emazte eta gizonen kezka beren osotasunean ikertzen baititu. ATEKA armada, nukleara, ekologia... gure gizarte osoaren... oihartzuna izanen da.

Ororen buru, Euskal Populuaren borroka ez baitu bere xoilasunean egon behar. ATEKA-k bere irakurleeri nahi ditu ekarri beste populu zapalduen galden hobeki ikertzeko lehen gaiak (eta partikulazki frantziako populu zapalduen).

Bixtan dena ATEKA-k bere hautua egin du Euskara gure mintzairaren zaintzea eta aintzi-naraztea. Beraz idazkaritza bermatuko da Euskara, frantsesaren mail berean ezartzerat !

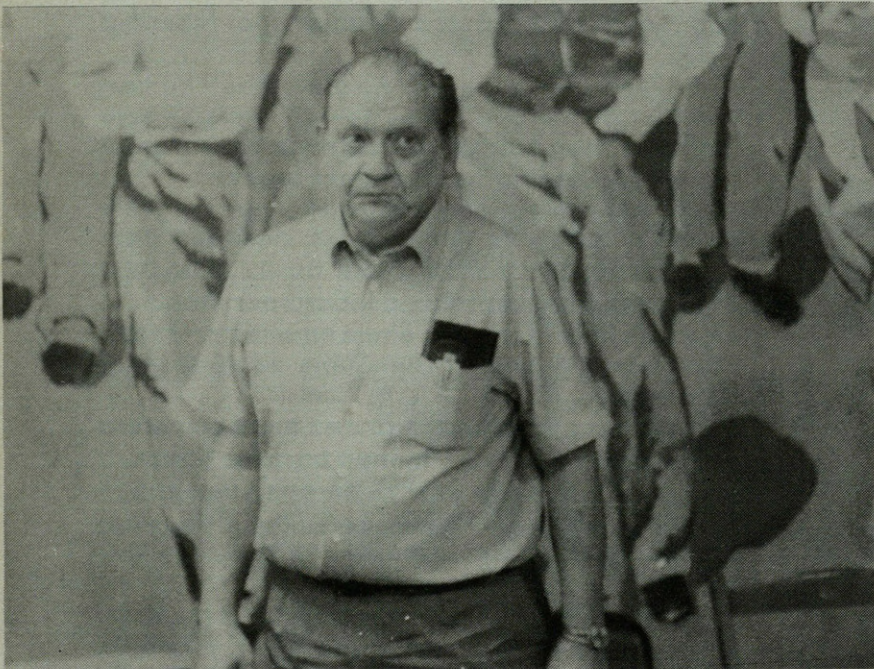
Informazioa. eztabadatzeko eta ikerketarako ilabetekaria. ATEKA-k lan egin nahi du batasunezko gogo batean : hortarako. ilabete guziz sar hitza, idatz taldearen iritzia izanen da.

Post idatzum: Azken gauza, bermatuko omen dira «Euskara Frantsesaren mail berean ezartzerat» «Ateka»-k bere hautua egin bait du «Euskara

gure mintzairaren zaintzea eta aintzi-naraztea.» ... (hiru puntuak enek dira).

Astema

SANTI BROUARDEKIN, HASI-REN KONGRESOAREN ONDOREN

I. ZUBIONDO

Lan zaila jartzen dio prentsak ezker abertzaleari. Hainbeste al-diz esan diote bati batzuei lana eta erantzunak errezegi jartzen dizkien bezala, beste gogorregi erasotzen diela; eta azkenean galderetan belarria gehiegi irakutsiko ote duen beldurrez joaten da. Ez alferrik. Txomin Ziluaga eta Santi Brouard Bilbon eman duten prentsaurrekoa ikusi... zabala dela euskal prentsa, jaun andreok. Prentsa aurreko horretan zenbait kazetariri ikusitako odol gaiztorik ez dugula gure artean ezagutu.

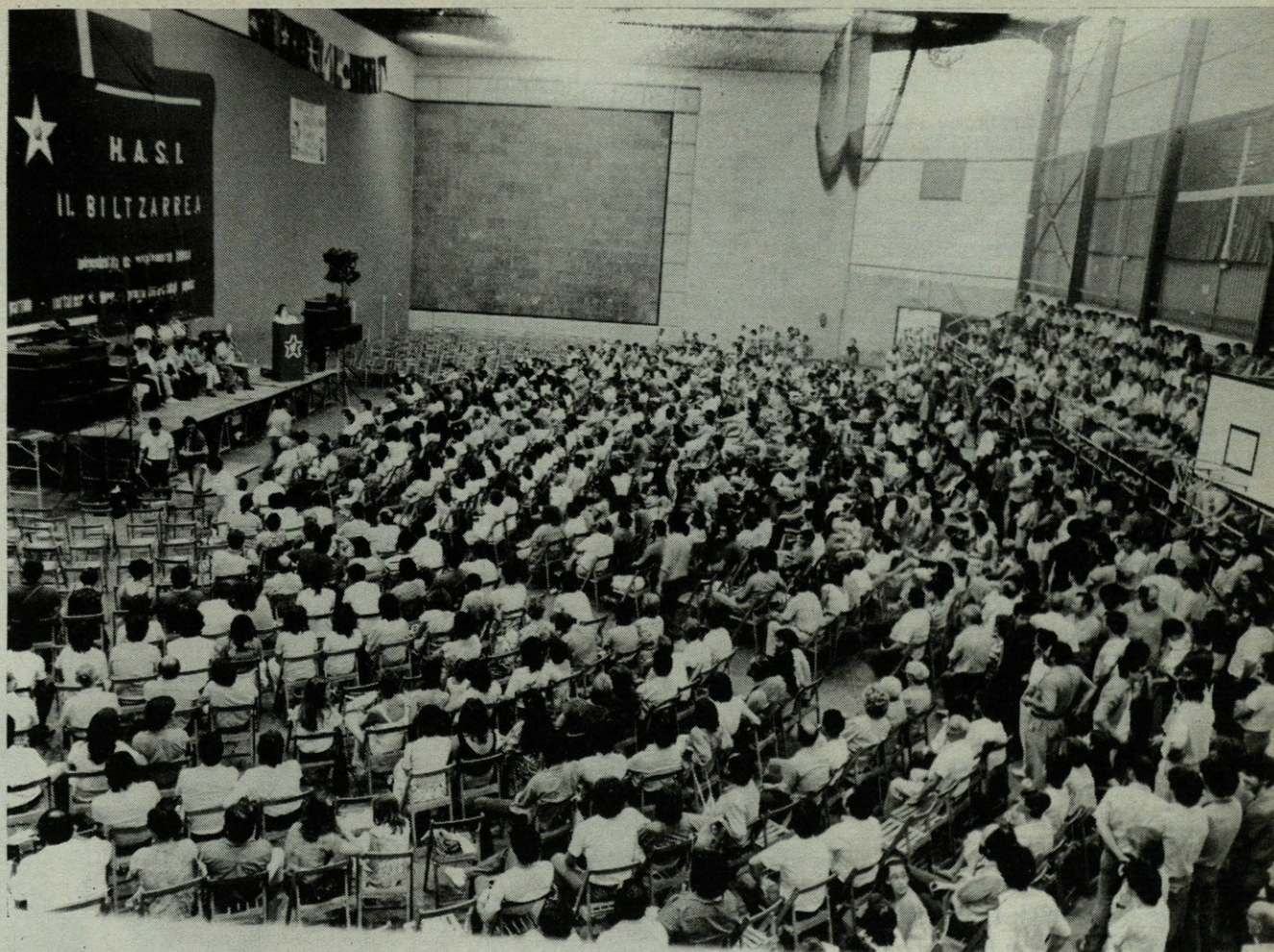
Kongresua egin du HASI alderdiak. KAS blokeko beste indarrek egingo dituzten Biltzarre Nazionaletan jarraipen izanen duena. Eta HASIko lehendakari berriro aukeratu duten Brouardengana jo dugu. Abertzale haundi bat kausitu dugu, iraultzaile bat. Bere Lekeitioko euskarari eusten dion euskaldun bat. Beste batzuek gorrotoa hain garbi azaldu badiote, zergatik ukatuko dugu Santi Brouard barneraino iritsi zaigula? Gizon haundi bat aurkitu dugu, benetan. Irailaren 27-an.

ARGIA.-Zuen linea politikoa zehazten duen ponentzian obrero klaseaz eta langileriaz mintzo zarete. Hizkera hau ez da asko erabilia azken garaio-tan.

Santi Brouard.- Prozesua aurrera langileek eraman behar dutela uste dugu. Baina sarritan historia ez da horrela izan. Lenin ez zen langile bat, Marx ere ez, Castro ere ez, ezta Che Guevara ere. Helburutzat jartzen badugu langilearen helburuak aurrera eroatea, berdin zaigu beste klase batekoa bada; eta alderantziz ez digu balio langile batek burgesiaren alde ari bada. Garrantzi haundia dauka honek, sarritan esaten bait da «Herri Batasuna interklasista dela». Egia da, bai HB interklasista da, PNV interklasista den legez. Baina klase guztiak langile direkzioaren pera eramateko gara interklasistak gu; besteak interklasistak badira langileak burgesiaren egin-dupera eramateko da. Ni ez naiz langilea (medikua da Santi), baina nere helburua langile posizioak defendatzea da.

A.-Ponentzian krisi ekonomikoa sa-kon eta estrukturalizat daukazue. Ez al duzue ikusten posible sistemak bere zuloak ongi partxeatzea eta oraindik ere denbora luzez irautea?

S.B.-Orain lau urte egindako kongresuko analisiak ontzat hartu ditugu, historia horrela izan delako. Duela zazpi urte alderdia sortu genuenetik, HASIn ekonomia sakontzen dutenek esaten zuten krisi hau ez dela koiunturala, egituretakoa dela. Eta horrela izan da eta da orain arte. Petroleoaren gorabehera horiek aipatzen dituzte krisia esplikatzeko partez, baina arazoak sakonean daude. Ari dira, bai, partxeak jartzen, baina zulo bat esaltzeko beste leku batean egiten dute beste zulo bat.

Orain, egoera honek zenbat iraungo du? Ez dakit. Kapitalismoaren bidea ahalik eta partxe gehien jartzea da, agintean denborarik luzeena, irauteko. Aldaketa? Baliteke ni bizi naizen artean ez ezagutzea, baina arinago edo mantsuago gauzak horruntza doaz. Ez krisi ekonomikoan bakarrik baita internazionalen ere. Pentsa ezazu zenbat herri ari diren askatzen, gogoratu garai beteko ingeles inperio hura-eta. Eta herri barruetan ere iraultzaileak ari dira gobernua jartzen gero eta gehiago. Martxa hori ez da geratuko askatasuna lortu arte, politikoa eta soziala.

A.-Krisi ekonomikoa aztertzerakoan ikuspegi oso determinista bat egon zen une batean, krisia sakondu ahala lehertuko zen momentu bat helduko zela. Orain berriz, langabezia sinistezinezko kota batzuetaraino iritxi da eta hala ere ez da lehertzen. Sorpresarik hartu al duzu, sistemak dena asimilatzen duela alegia?

S.B.-Gutxitan gertatu da langabeziak iraultzaileak gehitzea. «Caldo de cultivo» bezala ona da langabezia, norbaitek erabili behar du hori, alder-

«Sistema ari zaio krisiari partxeak jartzen. Baina zulo bat esaltzeko beste bat egiten du».

di politikoak edo erakunderen batek, baina ez sekula berez. Beste herrietan hala izan da, eta Euskal Herrian ere bai. Hemen gainera ez da egon ohitura politikorik, eta piskanaka sartu behar da buruetan.

Itxaropen momentuak dira orain arte. Franco jausteak askatasun gehiago ekarriko zuela uste genuen, baina ez zigun ekarri. Eta hala ere esperantzak jarraitzen zuen. Gero UCD etorri zen, amnistia zati bat behinik behin, eta jendeak esperantza horrekin borroka apaldu egin zuen. Borrokarik gabe zerbait lortuko duela uste badu, borrokari atzera egiten dio pertsona batek, eta hori normalizat jotzen dut. Baina horko bidetik ezer ez datorkiola ikusten duenean orduan

hasten da berriro borroka hasi nahiean.

Horretan lana oso ondo egiten du Espainiako podereak. Lehenengo UCD-ek esperantzatxo bat, eta joan da piskuz behera. Orain PSOE horretan gezurraz sartu da, prestijio haundia daukalako; edo euki du, eta UGT langile mailan. Baina etorriko dira ikusten hori ez dela bidea. Orduan etorriko da gure gorakada.

Asmatuko dute beste zeezer itxaropena sortzeko langileen artean. Baina langileria azkenean gure bidera inguratu behintzat egingen dela uste dut.

A.-Beste behin ere galdetu dizute eta erantzun duzue nola kontsideratzen duzuen HB-ren boto galera. Hala ere gauza batek badirudi argi: orain dela bost urte ezker abertzaleak erakusten zuen hejemonia hura ez duela, PNV-kin indar haundia hartu duela.

S.B.-PNV eta beste alderdi batzuek beren kideei ez diete gauza askorik eskatzen, nahikoa da botoa ematea, izparringiak eta aldizkariak erostea eta gutxi gehiago. Normala da jendeak horrelako bidetik lortu nahi izatea gauzak bide horretatik guk eskeintzen

dugunetik baino. Baina hortik etsipena etorriko da. Argi dago eta estatutoak ez duela ematen guk nahi duguna.

Lekeition edadeko pertsona asko ezagutzen dut, betidanik PNV-koak izan direnak, eta oraindik ere direnak. Eta gogora erazten diet heuren irakutsi zidatela «eta tiro eta tiro beltzari»; esaten diet «orain tiroak ez dira onak, baina orduan tiroak onak ziren, zuek botatzen zenituztelako». Eta hau ere ikasia nien «no queremos estatuto, ni tampoco autonomia, queremos la independencia que quiere la mayoría». Hori esaten diedanean atzera egiten dute, «bai egia da, baina beste egoera bat zen...».

Jendeak ulertuko du ondo PNV-ek bere lineatan ez daukala biderik; estatutoak eta amejoramiento horrek ez daukate irtenbiderik, hor amaituko dira. Orain, hasten denean jendea ulertzen PNV-ek eskeini zizkien bideak ez direla egokiak, ez dira etorriko guregana etxean geratuko dira asper-tuta, minduta, bidea ez dela izan ona. Guk lehenengo beste alderdiak ma-

«Lekeitioko PNVko zaharrei gogora erazten diet nola erakutsi zidaten txikitan «no queremos estatuto ni tampoco autonomía, queremos la independencia que quiere la mayoría».

kaldu egin behar ditugu, eta jende berria gureganatu. Beste horietatik batzuk etorriko dira, baina gehienak ez. Jende berria gureganatu. Holan ikusten dut bidea, ez urre; hurbil ez da, bide luze eta latza da, baina bidea da.

A.-KAS aipatzen da eta HB. KAS abanguardiago, gogorrago, iraultzaileago; eta HB teorian behintzat askoz ere zabalago izan beharko lukeen zer-bait. Erreza al da biak artikulatzea?

S.B.- Ez da izan, eta zatiketa bat suposa izan du. HB sortu zenean lau alderdi ziren, eta inguruko jendea. Baina prozesu batean alderantziz izan behar duela konturatu gara, ardura gehiago behar duena mundu guztia dela. Eta barruan dauden alderdiek,

edo KAS edo beste egitura bat besteak eramaten aurrera. Ez zuten hola ESB eta LAIA-k, eta alde egin zuten eta desagertu egin dira. Bama ANV eta guk hola ulertu dugu. Ezin dela iraultza bat egin ez arma hutsez ez alderdi hutsez, derrigorrez multzorik haundiena eduki behar dela inguruan. Hori ontzat hartu dugunean, nahita podere zatiak utzi ditugu besteengan.

HBn lehenengo egituran alderdi bakoitzak launa kide zituen Mahai Nazionean. Alderdietakoak hamasei, beraz, eta independenteak ez ziren hamabi baino. Orain herrialde guztietakoak etorri zirela eta hamar bat bagara eta alderdi bakoitzekoak bi edo hiruna.

A.-Udal mailan hartzen duzue parte,

instituzioetan. Eta hor desorganizazio itxura bat ematen du HB-k. PNV ikusten duzu eta hor egitura planifikatu bat nabari da. HB-ri aldiz askotan aurpegi-ratu zaio desorganizaturik egotea.

S.B.- Neurri batean egia da, baina desorganizazioa gehiago nabari da minoria garen tokietan. Oreretan une batean udala gure eskuetan eduki dugu eta hobeto funtzionatu duen beste herririk ez da izan. Berdin esango nizuke Hernanin, berdin Laudion. Agintea eskuetan duzunean zure linea eraman zenezake, eta orduan hobeto organizatzen zara, edo horren antza ematen da. Podererik ez duzunean ezin duzu denuntzia besterik egin ia eta herri bakoitzean hango baldintzen arauera.

Beste alde batetik hola da. Guk Unidad Popular egin nahi dugu, HB baino zabalago, beste taldeak ere sartuz, nahiz ekologistak, nahiz antinuklearrak,...Derrigorrez horretarako egitura zabalagoak behar ditu, ez hain lotuak; erantzun desberdinak ematen dira horrela. Baina hori derrigorrezko erru bat da, eta ontzat ematen dugu. Gauza oso finkatu bat egingo bagenu ez litzateke Unidad Popular izango, alderdi bat izango litzateke; eta ez dugu hori nahi inondik ere.

A.-Ezker abertzaleari goraka egiteko garaia helduko zaiola diozu. Baina oraingo egoera ez da hori: ezker abertzalea isolaturik agertzen zaigu. Nazio askapen mugimendu batek, irabazteko, herriaren gehiengoa berakin egotea behar du, edo gehiengoa kontra ez edukitzea behintzat. Ez al zaizu iruditzen ETA-ren aurkako borroka, ZEN planekin eta fruituak ematen ari dela?

S.B.-ZEN planak ez du fruiturik eman, lehen ere izan da ZEN plana. Orain egitura bat ipini dute, eta txarrena zera da: dirua jarri dutela mahai gainean. Beste guztia lehendik ere erabili izan dute. Baina ZEN plana ez dago ETArek aurka eginga, herriaren kontra dago eginga. Hamabost mila milioi dituzte bost urtetan gastatzeko. Horietatik zazpi mila milioi egitura fijoarako. Bost urtetan ez dute ETA desingotu, baina desingotu balute ere oso gastu txarra izango litzateke: zazpi mila milioi egitura estable batzuentzako? Ez, ZEN plana herria zapaltzeko dago eginga. Tanketak ekarri zirenean, inork ez du sinesten ETA-ren kontra ekarri zituztenik, tanketekin ez dira detenitzen ETA-ko militanteak. ETA-ren aitzakiaz langileen manifestazioak zapaltzeko irten dute.

Orain, gero eta hobeto ari dira gauzak egiten, gero eta estuago jartzen gaituzte. Prentsa askatasuna haientzat badago eta guretzako ez. Zuk ez badiuzu zure izparringian idazten uzten eta zu zara haren jabe, nik ez daukat prentsa askatasunik; irratian berdina, telebistan zer esanik ez. Oso borroka gaitza da. Guk medio berri batzu sortu behar ditugu, derrigorrez. Irudimena erabili behar dugu, gehiago eta akaso berriro hasi beharko dugu lehen erabiltzen ziren gauzei ekiten, oktabilak eta beste. Baina beste alde batetik ZEN eta historio horiek hau ere esan nahi dute: indar haundi bat daukagula, bestela noren kontra joateko antolatzen da holako indar haundi bat?.

A.-Politika ahal denaren artea dela esan ohi da. Eta edozein bideri edo alternatibari posible den edo biabile, begiratu behar zaiola bistan dago. Asmo antzu baten atzetik odol putzura goazela zioskun batek joan den astean.

«Tanketekin ez dira detenitzen ETA-ko militanteak. ETA-ren aitzakiaz langileen manifestazioak zapaltzeko irten dute».

S.B.-Politikaren definizio hori ez dut ontzat hartzen. Beren askapenerako borroka egin duten herri guztietan politika zera da: gaur ezinezko dirudiena, bihar posible izan dadin kondizioak jartzea. Bestea oportunismoa da, eta egoeraz aprobetxatzea. Politika ez dugu ulertzen errealitatearen analisi bezala errealitatearen aldaketa bezala baino. Esaten badidate Euskal Herriaren eskatasuna ez dela posible hau gogoraerazi beharko dut: gogoratzeko batxiler ikasitako liburuetan zenbat estatu zeuden eta ea zenbat dauden orain. Zenbatek sortu zuten Nazioen Elkarte hura eta gaur egun zenbat diren. Sei aldiz behintzat biderkatuko zen, hogeitaz hamarren bat hasi baziren, egun ehun eta berrogeitik gora izango dira. Hizketan ari garen bitartean akaso beste herriren batek eskuratu du askatasuna. Ezinezko dirudiena posible bihurtzea, hori da politika; eta mundu guztian, bestela ez guke ezer egingo, inoiz.

A.-PNV-ko batekin ari garelarik ezker abertzaleaz galdetu ohi diogu beti. Zurekin alderantziz egin beharko dugu. Nola ikusten duzu PNV-ren prozesua?

S.B.-Askotan esaten nion Monzoni, berak ez zuen hori uste hasiera batean: lehengo PNV-ko abertzaletasuna ez

da oraingoa bezalakoa. Gurea bezalakoa ere ez zen, ezta sakona zenean ere, gero eta gehiago agertzen da hori. Bai Ortizik eta bai beste batzuek orain dela sei edo zazpi urte, gure mitinetan erabiltzen genuen gaia zera zen: zelan gure kulpaz PNV-k eskuineratu egin behar duela, derrigorrez espainoldu egin behar zuela. Hola gertatu da. PNV sortu zenean fueristak, karlistak ziren, eta PNV-ren indarragatik karlistak gutxika edo arinka espanoilera jo zuten. Hemen ere berdin da: abertzale bezala sakonki gu bakarrik geratuko gara azkenean. Ez dakit zenbat denboran, zelako prozesuan.

Markos Vizcaya-k esan du egun otan parlamentuan «que no cuestiona la unidad de la patria española». Hori HASIkoa edo HB-koa balitz kalegorrira lihoake berehala. Geldi-geldika PNV urruntzen ari da lehengo baseek pentsatzen zutenetik. Heuren tartean egongo direla...? Ez dakit. Ez zait gustatzen basea eta burua eta bereizketa hori, hola da baino. Baina basea ere espainoldu egin dira batzuk, eta behintzat ontzat hartu. Espainiako bandera eta gehiago Francorena, ontzat hartzea garai bateko PNV-en ez zen ezta ametsetan ere pentsatzen. Eta banderak ematea Guardia Zibil horiei eta.... hori birau bat zen, blasfemia bat.

A.-Aldaketa horiek zer delata ari dira gertatzen.

S.B.-Interklasismoaren arazoa dago hor. Goiko mailako PNV, agintaria, oso lotuta daude burgesiarri eta diruaren mugimendu internazionalari; diruaren bidez beste egitura batzuei loturik daude eta geldi-geldika eroan egiten dituzte. PNV barruko bat baino gehiagori galdetuz gero ea nahi duten, barrutik, Euskadiren askatasuna, barrutik ez lukete nahi izango, lotura batzu dituztelako beste estruktura batzuekin, lotura ekonomikoek-eta eramaten dituztela.

A.-Prentsaurrekoan PSOEren indarra eta desgastea aipatu dituzue, estatu mailan batez ere. Baina PSOE-k hemen ere badu indarra, Bilbon eta oso garbi. Eta abertzaleak lanean ari bagara horiek ere gogor ari dira. Horrela kanpotik etorritako jendearen arazora heldu gara.

S.B.-Borroka zikin batean sartu delako irabazi du hemen PSOE-k. Gure etxean hartu dugu guttun bat andaluziako alkate batek idatzia, «euskaldunek izorratu nahi zaituzte hangoa ez zarenori» eta holakoekin; nire emaztea Aldamiz Mendiguren da, Manilan jaioa eta artean hemengo erregistroan jarri gabe zegoen. Eta jende askori halakoak. Hemen eta kanpoan jaiotakoan arteko borroka sortu nahi dute horiek; eta jakina Gipuzkoa eta Bizkaian asko dira kanpoan jaiotak. Guk aurreko hauteskundeetan sakondu egin genuen hori; eta oraingoan ez dugu egin ezer, irabazita zegoela iruditu zaigu. Gure erru haundi bat izan da hori, eskeintzen diotena gezurra dela esatea emigranteari. Eta pagatu dugu erru hori.

Eta beste gauza bat. Ez dut sekula pentsatzen kanpoko pertsona bat hona bizitzera etorri arren ni bezala denik. Herbestean bizi izan naizen bitartean nire herritar sentitu naiz beti.

«Ezinezko dirudiena posible bihurtzea, hori da politika, bestea oportunismoa da eta egoeraz aprobeztatzea».

Besteak ere berdintsu izango direla uste dut. Honera etorri zara, hemen egiten duzu lana eta gutarra. Horiek idealismo tontoak dira. Uda iristen da eta milaka joaten dira beren-herrietara oporretan. Orain, egoera ekonomikoa ere aldatu da, kanpotik gehiago ez dator eta etorri direnen seme-alabak hemengo eginez joango dira. Urteak behar dira. Eta nik normal jotzen dut. Nik eskatzen diet gehienez ulertzeko gure problema zein den, eta guregan lan egiten badute heuren herrietan ere askatsun gehiago izango dela.

A.-Bukatu berria duzuen kongresoaz azken galdera. Zuen dinamikan kontinuitate bat markatzen al du ala

«PNV-ren indarragatik karlistek espainolera jo zuten. Hemen ere berdin da: abertzale bezala gu bakarrik geratuko gara azkenean».

berrikuntzak datoz? Izan ere, Biltzarreari bukaera emateko aipatu da nola laister izatekoa den ASK-ren Biltzarre Nazionala, LAB-en Konferentzia Nazionala,... KAS-en berregituraketa.

S.B.- Pentsa KAS-en hasiera. KAS sortu zen, jendeak ez daki asko honen gain, gaur ospatzen dugun egunagatik. Txiki eta Otaegi hil nahi zituztela eta European sortu zen mugimendu bat «En lucha por la vida de unos revolucionarios». Eta herbesteturik geundenoi popatik ematen zigun borroka horrek: «por unos revolucionarios vascos!» esaten genuen guk. PC-ek erabiltzen zuen mugimendu guzti hura beretzat; eta orduan bildu ginen KAS-eko indar guztiak, eta horretarako sortu zen.

Handik eztabaida mahai izatera iragan zen eta geroago erabaki mahai izatera. Gero Bloke Zuzendari izatera. Heldu da une bat horri egitura bat emateko, estatuto batzuk, eta hau da momentua. Hor dago «KAS Bloque Dirigente» ponentzia eta hori ez da HASI-rentzako bakarrik, beste erakunde guztiak ere ontzat eman dute. Orain bakoitzak aplikatuko dio bere organizazioari. Ez da, beraz, bide berri bat hartzea, orain arte egin duguna finkatu eta hobeto bideratzea baino.

Kongresuaz dena dela beste zerbait ere esan nahi nuke. Batek baino gehiagok pentsatuko zuen nola linea ofizial bat egon, eta ofizial ez den bat nola agertu ez den. Disidentzia mugimendu batez ere, zurrumurruak zabaldu zituen ajentzia batek. Lau urte hauetan agertu da hain konforme ez zegoen jendea eta geldigeldiaren baratu egin dira. Zergatik? Egoera latza izan delako. Horregatik beste gauza batzuentzat batzu joan egin dira eta orain ez da egon bide bigunagoren bat edo defendi zezakeen linearik. Batzu banatu diren heinean guk koerentzian irabazi dugu.

TXILE, EZ DUTE GALDU NAHI

Hamar urte pasa dira. Batzuk hamargarrenean oroitu dira Txile fazismopean dagoela, eta orain hasi dira ahotsak kontra altxatzen. Non ziren, hamar urte honetan, ahots horiek? Norako ari dira tenore honetan?

Txileko herriak ez daki hori; odolak eraginda, bera ere altxatu egiten da, eta ez ahotsez bakarrik, eta ondorioz azken lau hilabete-tan errepresioaren indarrek 50 lagun baino gehiago hil dute kaleetan.

Hiltzaileen bertsioak

«Txilen ez da ezer gertatzen ari eta normaltasuna da nagusi», esaten dute juntako militarrek.

Gertatu, zerbait ari da gertatzen. Urte guztietako askatasun minimorik ezari ekonomiaren krisi sakona eranstean zaio. Populazioaren laurdena

baino gehiago langabezian dago, eta errebelatu egiten da; ofizialki ez dago horrelakorik, «marxismo internazionalaren konjura» besterik ez da gertatzen ari.

Haiei nondik irtena

Itsuenak ere ikusiko luke eta, junta-koek badakite horrela ez dutela jarraitzerik. 1980.- ean egin erreferedumean Pinotxetek 89.- erarte segi zezan botoa eman bazen ere, badaezpadako bidea ari dira prestatzen.

Bide horretan lekutu behar da Txi-

leren Demokraziaren aldeko Fronte Konstituzionala, Sergio Diez buru duela. Honek Pinotxetek berak promulgatu zuen Konstituzioaren epeak errespeta daitezen baizik ez du eskatzen. Eskoindar amorratu askok eta -uste denez- armadako zenbaitek osatzen dute joera hau.

Burgesiarena

Alianza Democrática-n biltzen dira burgesiaren alderdi gehienak. Langileak kalera botatzen dituen krisiak berak ekonomiaren sektore pribatuari ere min egiten dio, eta askatasun poli-

tiko gehiagoren beharra sentitzen dute.

Hemen daude Kristau Demokrazia, Sozial Demokrazia eta sozialista zenbait.

Burgesiaren bigarren aukera Bloke Sozialista deritzaiona da. Hor dira sozialistak, ezkerreko kristauak eta MAPU izeneko alderdia. Oso deigarria da bloke horretatik kanpo gelditu direla komunistak; nabarmentzekoa, Txilen tradizionalki sozialistak eta komunistak batera ibili izan direlako.

Garbi dago beraz hauek ere datorkeen demokrazia burgesarri begira daudela, eta jokuan sartzerakoan galaraz litzaken edozein oztopo bazterrean utzi nahi dutela.

Jokoaren tamalak

Egunotan pozezko komentarioak irakurtzen ahal dira: «bestalde, Allenderen gobernuaren erortzean zuzenean edo zeharrean inplikaturiko politikoak, Pinotxeten aurkako oposizio garbian aritzen dira gaurregun». Autsartak!

Horiek, eta gorago aipatu partiduak, eta -zientifikoago- muturra sartzen ari diren beste batzuk (USA-tarrek eta Felipe Gonzaleztarrek, nabarmenki guretzat), gauza bat ebitatu nahi dute: iraultza. Hortaz, eltzea erdi-zabaltu behar dute, presioa gutxitu dadin.

Beste bidea

«Kristau demokratak eta nazioaren berpizteaz mintzatzen dira. Orduan, haiek sakrifizio handia eskatuko diote herriari, eta haien zatia burgesia zein proletalgora, biak dira herri. Problema zera da, herriak ezin duela gerrikoa gehiago estutu; beraz, zeinek egingo du sakrifizio? Burgesia? Ezina da, burgesiak aldaketarekin nahi duena orain arte galdutakoa errekuaratzeari baita. Orduan, batera jotzen da edo bestera jotzen da». MIR erakunde politiko-militarraren hitzak dira, erdibidearen gaitza ederki azaltzen dutenak.

Hamar urte pasatu dira bakarrik, eta dagoeneko askori ahaztu bide zaio 73.-ekoa. Axaletiko so batean, gutxi bide dira MIRtarrek bezala ondo ikasiak daudenak: «Ez da egiazko aldaketarik izanen, gertatzen dena sistemaren derrota partziala baldin bada; politikan, ideologian eta harmetan sufritu behar dute hondamena». Hala biz.

ERDIBIDEAN ZEGOEN GIZONA

Salvador Allende erdibidean zegoen. Gizon ondratua izan zen, eta horregatik —egiaz herriaren interesen alde jokatzen hasi zelako— akabatu zuten. Segur, ondratu bezain argia izan ez zelako. 1971.ean, Allendek gobernatzen urtebete zeramala, Regis Debray-k elkarrikteta luzea egin zion. *Punto Final* aldizkarian argitatu zena. Parrafo txiki batzuk orain eskeintzea interesgarri iruditu zaigu.

DEBRAY: Hauteskundeak eta gero, inpresioa ematen du, baseak finkatzen eta zabaltzen zaizkizula; kurioso, gobernu ezkertiar batek ohizko «desgastetik» rik ez izatea...

ALLENDE: Ez dugu desgasterik planak aurrera eramaten ditugulako; eskoinak, eta ezkerreko hainbatek ere, ez zuen sinisten eramango genuenik; eta berehala kolpatu dugu, gogor, behin eta berriro; Hartzen dute kolpe bat, eta ez dira zuzpertzten eta tori beste bat! Ejenplutzat kobreaken nazionalizatzea.

(...) **DEBRAY:** Zure ustean, langileek gobernu eskuratu dute, eta galdetzen badizut noiz eta nola eskuratuko boterea, zer erantzuten didazu?

ALLENDE: Erantzuten dizut eskuratuko dugula kuprea gurea izango denean, burdina gurea izango denean, salitrea gurea izango denean, Reforma Agraria egiten dugunean, Estatuak inportazioak eta esportazioak kontrolatzen dituenean, gure produkzioaren parte handi bat kolektibizatzen dugunean.

(...) **DEBRAY:** Subertsio plan serioak badira; nola erantzun uste duzu?

ALLENDE: Eutsi egingo dugu. Lehenik, legearen beraren indarrez; gainera, erreakzioaren biolentziari biolentzia iraultzailez erantzungo diogu,

jokuaren erregelak hautsiko dituztela dakigulako...

DEBRAY: Imagina dezagun altxaketa militar bat...

ALLENDE: Heuren esku dute. Probokatzen badute, gertatu egingo da, guk itxadongo dugu haiek proboka dezaten. Bestalde, erne gaude Txilen borrokak aspaldi ezkerotik ari dira gertatzen... Prestaturik gaude.

DEBRAY: Ez dut dudarik egiten. Baina ez da kontua gobernu prest egotea, herriak behar du eusteko moduko kondizioetan egon.

ALLENDE: Esan diogu, errepikatu diogu, herriak badaiki; gainera esan dizut, urte askotako borroka da, kontzientzia handia dago, ez da herriarentzat sorpresa bat izango; egin behar dena, ejemplu batzuk erakutsi; tribunalek erabaki bat ez zuzena hartzen badute, guk errespetatu egin behar dugu erabaki hori, legalidadearen arabera, bakarrik esan behar diogu herriari zergatik ez den erabaki zuzena.

(...) Txileren kasuan, ni hiltzen banaute, herriak jarraituko direla, herriak ikusi ahalko delako eskoina ezeren aurrean ez dela gelditzen. Nik gogoan dut posibilitate hori.

Herriak ikusi ahal izan zuen; izango al dira, orain, gauzak askoz gogorragoak?

Pablo SASTRE

PETROLIOAREN ARAZOAK

BIZIRIK DIRAU

Petrolio-Lurralde Esportatzaileen Erakundea, PLEE/OPEP, 1960. go urtean Saudi Arabia, Iran, Irak, Kuwait eta Venezuelako ordezkarien eskutik Bagdad-ko konferentzian sortu zen: petrolio-lurralde esportatzaileen interesak defendatzeko indar batu bat finkatzea, batipat, eta produktore eta prospektore konpainien behe prezio

politikari aurka egiteko asmoz. Erakundearen jomugak 1961 urtean zehaztu ziren eta funtsezko eginahia petrolio-politika bateratasun bat egitea izan zen eta hauxe aurrera eramateko hiru bide erabaki ziren: prezio eta zerga propioak inposatu, produkzio bolumena erabaki eta nazionalizazio politikan oinarritu.

Baina erakundearen barruan nazio bakoitzaren asmoak ezberdinak dira. Aldi batetik politika «gogor» bat eramaten dutenak (nazio hauetan petrolio ekonomia baliabide nagusia da eta ez oso ugaria). Bestetik politika bigunago bat daramatenak (hementxe bi moztetako herriak ditugu: batzuk petrolio-erreserba asko dute eta besteek ez dute petrolio bere garapenera oinarritzat.

1973. go urteko energi krisitik aurrera, PLEE krisiaren gako bat izango zen bere prezio politika eta petrolio arma politikoa bihurtu zen.

PLEE-ko naziokideak hauek dutugu: Saudi Arabia, Arabiar Emirato Independentek, Gabon, Indonesia, Irak, Iran, Kuwait, Libya, Nigeria, Qatar, Algeria, Ekuador eta Venezuela.

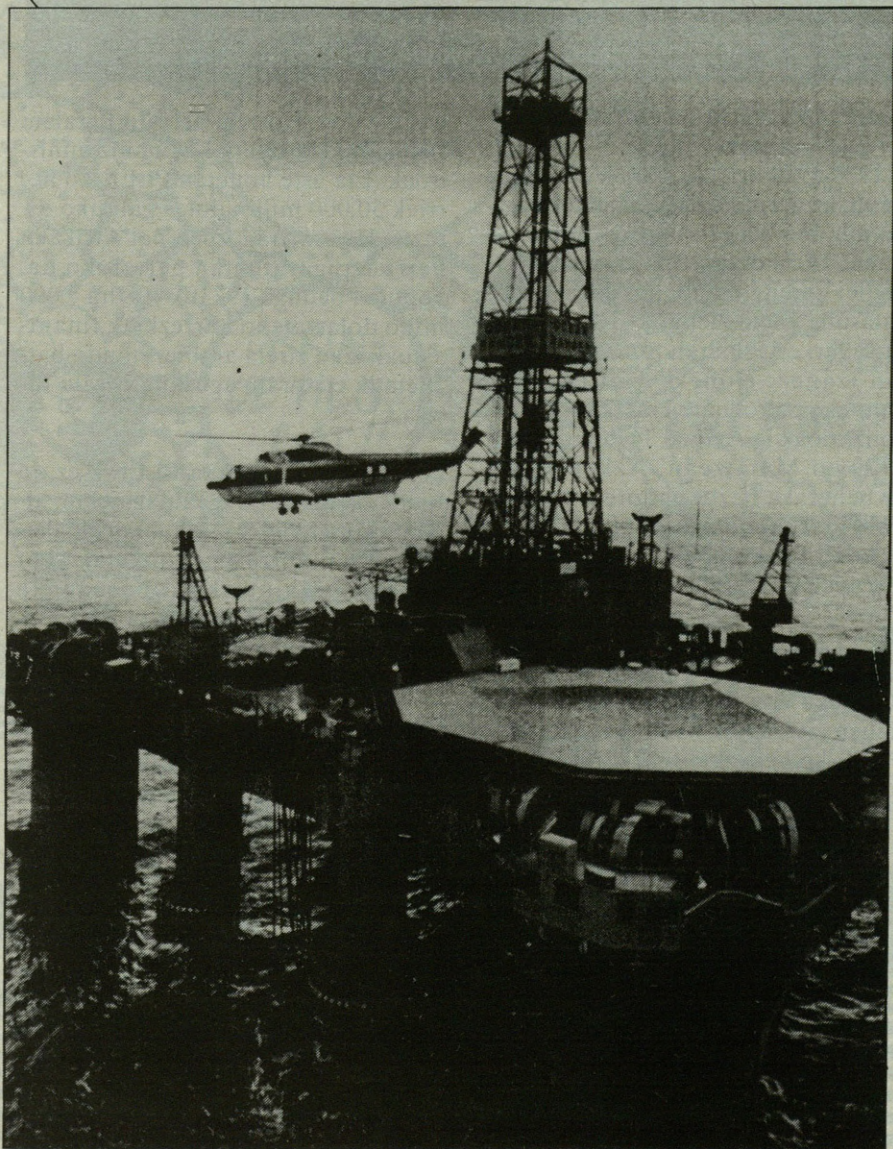
Lehen aipatu dugunez, PLEE-k garrantzi handia eduki zuen 1973 urteko krisiaren barruan. Baina krisiaren aurretik prozesu bat eman zen eta berau 1960tik 1972ra ematen da bere ezaugarriak hauek izanez:

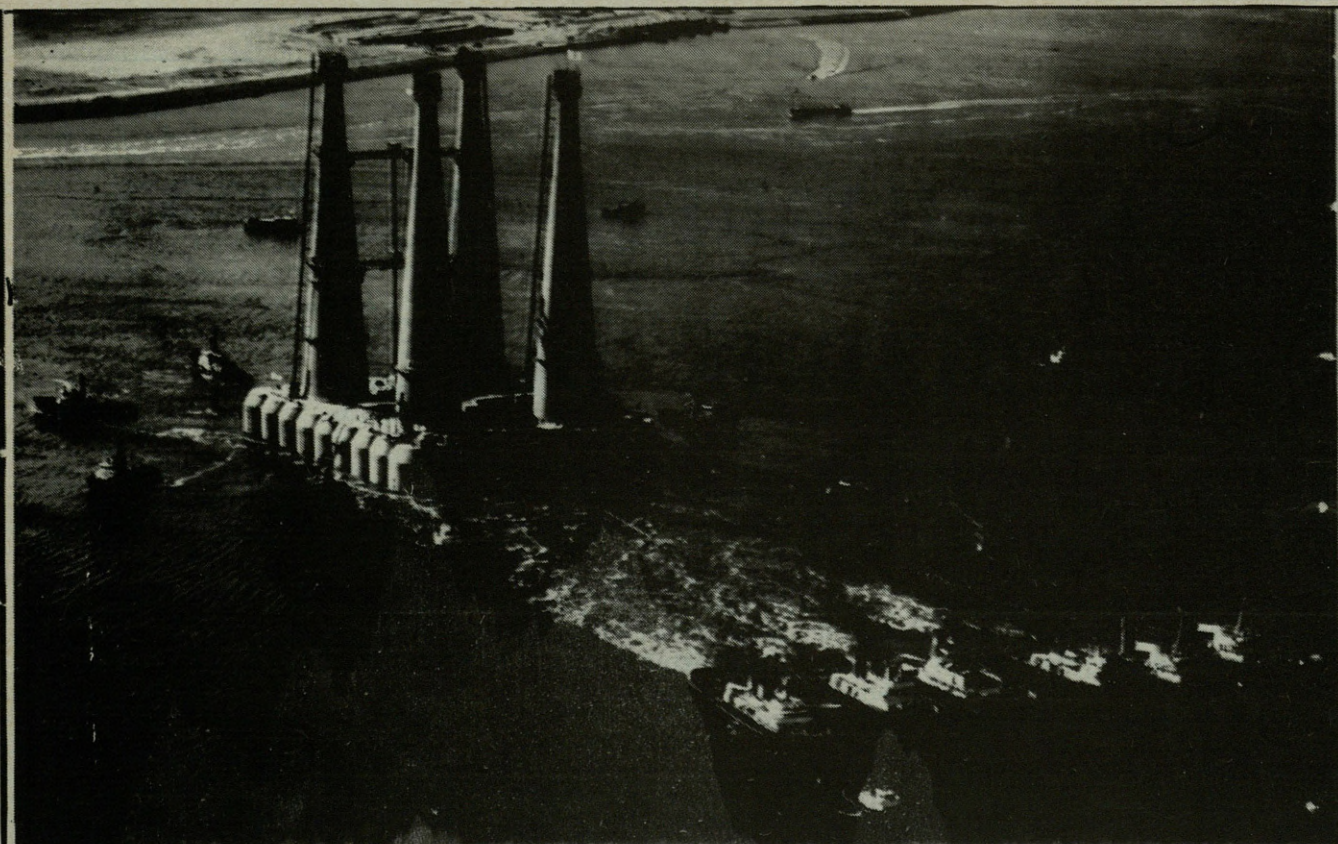
— Hamabi urte hoietan produkzioa 2,5 biderkatu zen.

— 1973 urtean 2.750 milio toneladako produkzioa izan zen.

— Afrika eta Ekialde Erdiko eskaintza, dermio erlatiboetan, asko handitu zen. Afrika eskaintza osoaren ehuneko batetik 10era pasa zen eta Nigeria, Libya eta Algeriak petrolio-tokiak esplotatzen hasi ziren. Ekialde Erdia ehuneko 25tik 33ra pasa zen munduko eskeintzan. Saudi Arabia, Iran eta Arabiar Emirato Batuek izugarrizko gehikuntzak izan zituzten.

— EEBB eta Kanada ehuneko 35tik 24era erori ziren.

— Latinoamerika ehuneko 18tik 9ra.

— Herri sozialistak erlatiboki manten-
du egin.

— Europak, azkenik, 1972 urtean, ehuneko 0,6 suposatzen zuen (1960 urtean produkzioa izan ez zuen. Ipar Itsasoko produkzioa espektatiba bakar bat zen. 1972.go urtean PLEE-k hiru prezio moeta zituen: bata lagapen-pezioa (saltzaile eta erosle artean finkatua), bigarrena, transferentzi prezioa (talde berdin bateko konpainien artean praktikatzen zena), eta hirugarrena posted-price delakoa zen (royalty-en maila zehazteko erabilia).

Baina 1973.go Kuwait—eko akordio ostean PLEE-k prezioak igotzea erabakitzen du, gero Teheran (1974) eta Qatar-ekoak (1976) ildo horretatik jarraituko dute. Era honetan, 3,45 dolarretatik 9,31ra, 10,14ra eta 12,7 dolarretara upel bakoitza igo zen. (Gutti gora behera, 7,2 upelek tonelada bat osatzen dute). 1977-1978 urtetan gordinen prezioak izoztu zituzten eta, termino errealean, guttiti egiten dira petrolioaren prezio hauek.

1978.go Abenduan, PLEE-k prezioak 1979. urtean zehar epeka igotzea erabaki zuen. Baina igoera hau lau etapetan egingo zen: Urtarrilean ehuneko 5, Apirilean ehuneko 3,5, Uztai-

lean ehuneko 2,30 eta Urrian ehuneko 2,7.

1978-1979 urtetan Iranen eman zen iraultzaz gero, PLEE-ko nazioei prezio minimo bat ezartzera bultzatu zitzaizen: 14,54 dolar/upeleko. Produktugilei gorengo mailetan jartzeko askatasuna eman zieten, baina eskaintza-eskari erlazioaren funtzioa kontutan izanez. Honek, spot (Rotterdam-eko petrolioaren merkatu librea) kotizazioak igo zituen 34 dolarrerantz 1979.go Maiatzean. Azkenik, gora-beheraka baztu ondoren, eta produktioaren mozketak batzuk izanez gero, PLEE-ko prezio ofiziala 34 dolar/upeleko ezarri zen 1982 urtean.

PLEE-ko nazio eta beste petroilo lurraldeen egoera kontuan eduki behar dugu ere: sarrerak larri ikustean (lehen zituztenak baino handiagoak), PLEE-ko herriek direkzio bikoitz batean erreakzionatu zuten: berrarmatu eta inprobisazio artean bere hazkunde ekonomikoa azeleratu. Lehen kasua Pertsiar Golkoan eman zen, Iranen batipat. Bergango Sha-k Asia guztiko armada sendoena edukitzeko asmoak zituen. Geroago, iraultzaren ondoren Iran eta Irak-en arteko gudan gastatzen zituzten lehen gordetako petrodolarrak.

1983. urtean PLEE-ko herri batzuren finantz egoera presupostuen defizi-

terantz doa. Horrela uste du Beralem Benhamuda, Algeriako finantz ministroak. Eta urte honetan PLEE-ko herriek 50.000 milioi dolar galduko dituzte. Honen eragozpen bat Afrikako herri azpigaratueta gertatuko da. kontuan badugu 1973tik 1980ra 7.000 milio dolarretako aurrezkiak finantzatuak izan zirela arabiar hondo batzuetatik eta orain agortuta geratu direla.

Azken urte hauetan PLEE-k ez du ondo jokatu estrategi aldagaiekin, aldagai horien bidez merkatuan aldaketak sor bait ditzake: ekoiztutako kopuruan, eskaintzako kopuruan eta salmenta prezioetan. Eta PLEE-k praktikatzen duen prezio-kopuru konbinazioa ez da optimoa izan.

Azkenik, nahiz eta bere merkatu kuota urritu ehuneko 35tik 40ra, gaur egun (munduko eskaintzaren indartzeagatik Mexiko eta Egiptoren eskaintzak kontuan baditugu beste batzuen artean), PLEE-ren posizioa ahalagoa ikus daiteke, baina munduko petrolio erreserba handienak edukitzen jarraitzen du. Epe luzera, PLEE-ren garrantzitasuna prezio politikan oinarrituko da. Behar bada hornitzaile berrien agerketa eta alternatiba iturrien erabilatasuna ez dira aherentzi behar.

Ivon ALONSO

ARRANOPOLA!!
ZERU SANTUKO ERBI
ADARTSUA! **NOLAKO**
ALDIZKARITXUA!

aizu!

SINISTU
EZINEZKOA

ORRIAL-
DE PILO
BAT!!

PRIMERAKO
HI!!

OINA-
RRIZKO
EUSKARAZ!

ORAIN-
DIK EZ
AL ZARA EN-
TERATU??

ΑΒΓΔΕ!!
Κουζινολογ
μνξοπ??

ZEREN
ZAIN
ZAUDE,
Txo

IZAN
ZAITEZ
HARPIDEDUN!

IZEN ABIZENAK

HELBIDEA

HERRIA PROBINTZIA

ZEIN MAILA?: ZENBAT ORDU IKASI DUZU?

180 ordu (1. MAILA)

350 ordu (2. MAILA)

500 edo gehiago (3. MAILA)

ALE BATEN PREZIOA: 100 pzta.

URTE OSOKO HARPIDETZA: 1.000 pzta. (España)

1.500 pzta. (Europa)

"AIZU!" Comandante Velarde 2/ BILBO

☐ JIRO POSTALA

☐ TXEKE BIDEZ

☐ BANKU BIDEZ

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

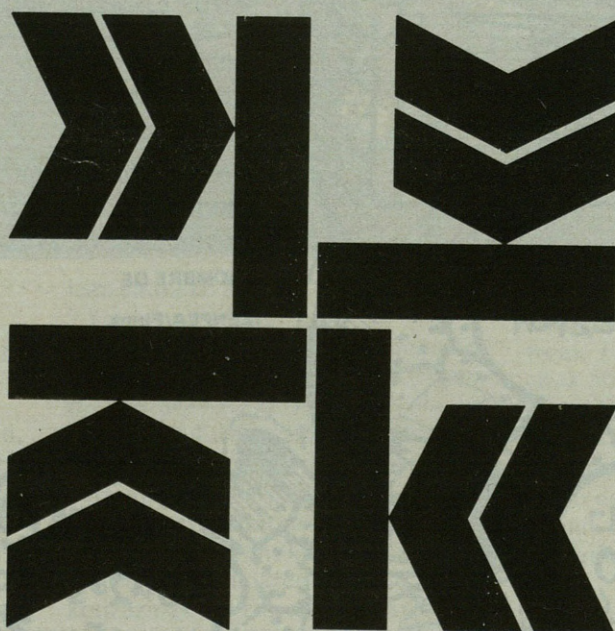
KONTUA/LIBRETA: ZENBAKIA

A NOMBRE DE -REN IZENEAN

IZENPEA/Firma

DONOSTIAKO IKASTOLEN ELKARTEA

AITOR-BILINTX / AMASSORRAIN / ARANTZAZUKO AMA /
AXULAR / J.M. BARANDIARAN / HERRI AMETSA / IBAI /
INTXAURRONGO / IKASBIDE / JAKINTZA / MARIAREN BIHOTZA /
ORIXE / S. TOMAS / ZURRIOLA / LANBIDE HEZKUNTZA.

Kilometroak 83
Donostia - Urriak 2

Non dago publikotasuna?

Duela ale batzu, Nafarroa Oinez zelata, Nafarroako ikastolen egoeran berri ematen saiatu ginen. Batzuk pentsatuko dute Nafarroako eta Baskongadasetako egoera erabat desberdinak direla, eta gainera arrazoia izango du. Desberdintasun hauetaz, interbentzio polemiko bat eduki zuen Satrustegi Jaunak Elizondon duela bi urte bertan Nafarroa Oinez ospatzen ari zelarik.

Desberdintasunen artean aipatu beharrezkoak dira, alde batetik estatutua, eta beste aldetik parlamentuan abertzaleak nagusi izatea. Halaz ere momentu honetan ikastola oso garestia da, eta gainera estatuala, eta pribatuekiko ez dago inolako planteiamen-durik. Halaz ere urriaren 2-an Donostian denok elkar ikusiko dugu.

Kontutan izan behar dugu Donostian hamabost ikastola daudela, eta hauetatik hamaikak, 541 milioi pesetatako zorra osatzen dute, eta joan den urtean bakarrik, 44 milioiko zuloa egin zen. Dagoen pufoa tapatzeko, igandean, 2000 pta utziko lukeen 250000 lagun beharko lirake, eta beraz esan daitekeen gutxiena, zera da, Donostian bilduko den diruaz, ezina dela ikastolen arazoa konpondu seriotasun minimo batez.

Hau horrela izanik, eta gainera gure zergak ordaintzen ditugula kontutan edukirik, Kilometro edo estiloko ekintzen helburua dirua izan behar duela esatea, astakeri bat dela pentsatzen dugu.

Gaur egun ikastola, irakaskuntza mailan talde txikiña da, eta halaz ere sortzen duen beharrari, behar ekonomikoari ezin diogu erantzunik eman horrelako ekintzen bidez. Konpondu behar dena gainera ez da ikastolen arazoa baizik eta Euskal Herriko irakaskuntza osoaren arazoa.

Ondorioz bi gauza esan nahiko genituzke behintzat: bata, orain arte egin diren estiloko ekintzak, hau da ikastolaren alde dirua biltzeko ekintzak agian bukatu beharko luketela. Helburu horrekin bukatu behara dago, baina ez mobilizazioekin, hain zuzen kontzientzatzeko kanpaina nagusienetarikoa bat delako Kontzientzatzeko aldetik jo beharko lukete ikastolek. Eta bi: publikotasuna eskatzen denean noski dohaintasuna eskatzen dela, baina inondik ere ez da dena. Gaur egun Euskal Herrian irakaskuntzaren norabidea markatzeko dago, hor daude Gobernuaren EIKE, EPA-koen Euskal Eskola Publikoaren lehen urratsak, Gipuzkoako federazioak EIKE baldintzatua aukeratu.

Sinistu ezina zera da, gaur egun horrelako garrantzia duen puntu bati buruz, irakaskuntza munduan dabilenen artean, eta zer esanik ez mundu horretatik kanpo dagoen jendeak, bi proiektu hauei buruz ezer ez jakitea, edo behintzat bakoitzak bere bertsioa izatea.

Kanpotik esatea erreza baldin bada ere, gure ustez, lehenengo ondo mamitu beharra dago, Euskal Eskola Pu-

blikoaren alternatiba, eta berehala kanpainak egin. Irakaskuntzaren proiektu hau, ahal den neurrian, eta gure ustez bide egokiena, guraso eta irakasleen artean burutzea izango litzateke. Hau egiten da edo EIKE Baldintzatuan sartuko dira ikastola guztiak, eta era berean ez da inolako planteamendu seriorik egingo estatal

eta pribatu mailan. Bi sare sortuko dira, bata laguntza haundiarekin euskaraz, baina zoritxarrez gutxiengoa, eta beste sarea, erabat erdalduna, laguntza gutxikoa baina zoritxarrez gehiengo haundiarena. Sare bakar bat sortzea lortu behar dugu eta era berean funtzionamendu aldetik, jestio aldetik,... partizipazioa bultzatu.

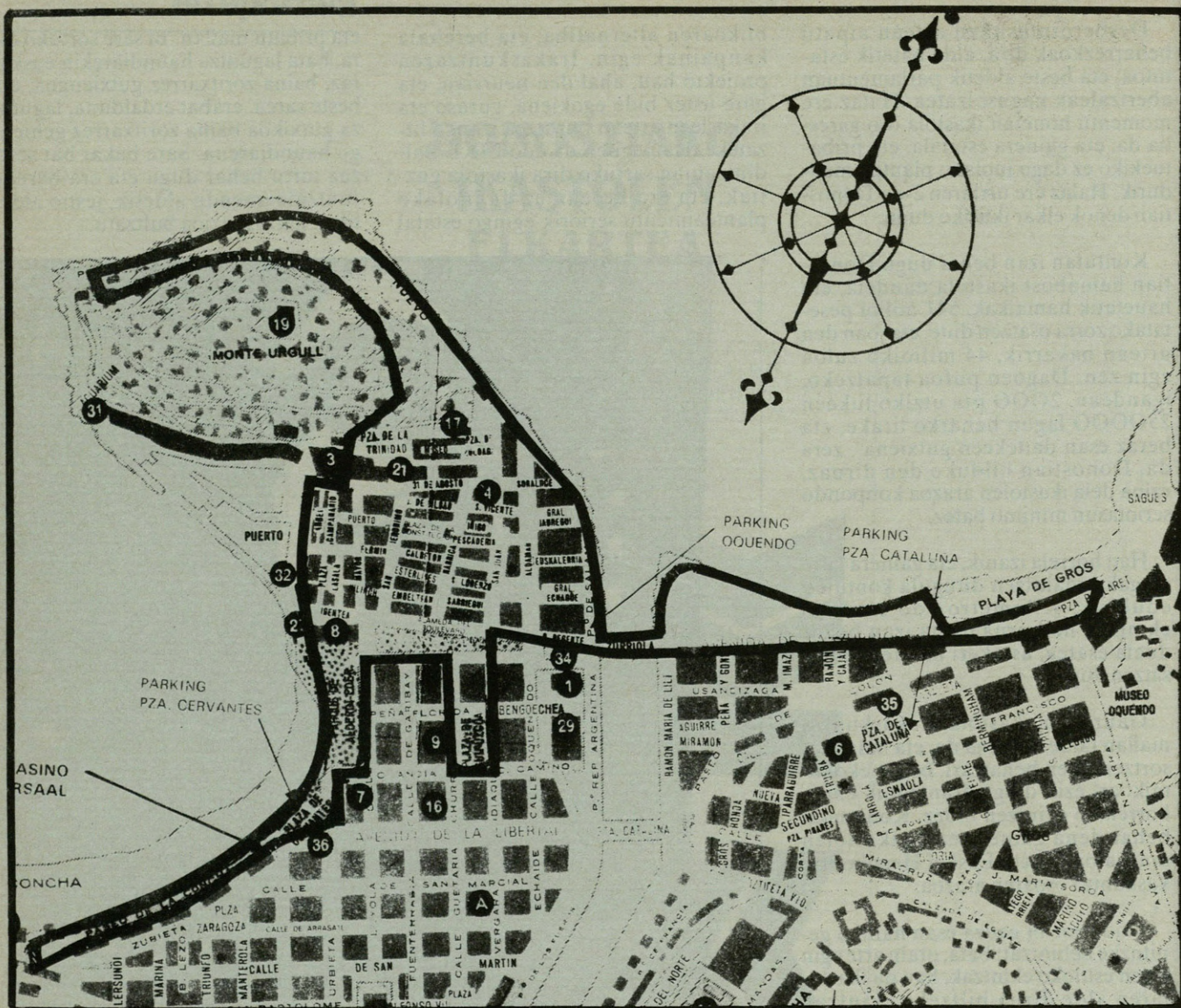

Donostiako Ikastolen Elkarteko Gotzon Mujikarekin elkarritzeta.

Donostiako ikastolen Elkarteko arduraduna eta Federazioko partaide den Gotzon Mujikarengana jo dugu, kilometroak eta irakaskuntzaren arazoi buruzko solasaldi bat zuei eskeintzearen. Horra ba zer eman zuen elkarritzeta honek:

ARGIA.-Nork, nondik, eta zein planteamendukin sortu zen urriaren bian Donostian egingo den Kilometroak 83-ren ekintza?

GOTZON.-Esan beharra dago Donostian 15 ikastola daudela, eta errealtate horren aurrean, ikastolen artean eraman behar zen koordinazioak bultzatu zuen Donostiako Ikastolen Elkartea sortzea. Lehen oporraldiak eta klase orduak,...ez ziren berdinak izaten Donostiako Ikastola guztietan, horrek sortzen zituen arazo guztiak ez ziren nolanahikoak izaten. Eta Elkartea da hain zuzen aurtengo kilometroak antolatzen dituen, noski Fede-

raziorekin batera, partaide denez gero.

A.-Beraz zuek, Elkartea Donostiako ikastoletaz bakarrik arduratzen da?

G.-Bai. Elkartea honen lehenengo lanetako bat hemengo Lanbide Eskola publikoa eta euskara hutsez sortzea izan zen, eta martxan dago. Fase honetan ordurarte batez ere koordinazio teorikoa praktikoa bihurtzen da. Lanbide Eskolarekin batera ere BUP jarri genuen.

Kilometroari dagokionez, joan zen urtean zerbait aipatzen hasi ginen. Gure arteko harremanak onak ziren eta bestaldekik, diruaren arazo aldetik, egoera ezin zitekeen larriagoa izan. Inongo irtenbide garbik ez genuen ikusten, batez ere urtero zorrak haunditzen bait ziren. Joan den urtean adibidez 44 milioiko zulo bat egin da, eta ikastolen artean 550 milioi pezeta zor dira. Esan dezakegu egoera honek

bultzatu gintuela Kilometroak 83 Donostian egin zedin eskatzera, batez ere egoera hau jendeari ezagutu arazteko.

A.-Beraz hasieratik bi planteamentu egon ziren, bata helburu nagusia diru biltzea nahi zuena, eta bestea, batez ere Donostiako ikastolen egoera azaltzea, eta instituzioei irtenbide bat eskatzea. Zein plantemandu atera da aurrera?

G.-1978-an zer gertatu zen ikusi ondoren, dirua sartu zen, baina ez zuen ikastolen egoera ekonomikoa konpondu, eta une honetan dagoen zorra ikusirik diru arazoa garbi dago bide horretatik konponduko ez dela ikusiaz, bigarren planteamendua aurrera atera da.

A.-Gaur arte irakaskuntza mailan bi jokabide desberdin azaldu dira, arazo hau eta beste batzu konpontzeko, hau da, irakaskuntzako planteamendu gisa. Bata instituzioetatik proposatzen dena, EIKE, eta bestea EPA taldeak

aurkeztu zuen Euskal Eskola Publiko-rako lehen urratsak. Kilometro hauetan ikastolen arazoa azaldu ondoren irtenbidea zein bidetik joan behar duen azatzea pentsatzen duzue?

G.-Egia esan, bi planteamendu hauen arteko tira-birak, kilometroak baino lehenago planteiatu dira, eta jendearen aldetik, Euskal Eskola Publikoaren aldeko iritzia nagusia dela pentsatzen dut. Orain Kilometroari dagokionez, ez da maila hortan ezer egiteko erabakirik hartu. Gu publikotasunaren alde gaudela garbi azaltzen da, guk sortu bait dugu Lanbide Eskola, eta publikoa da. BUP maila ere bertan sartzeko asmoa genuen, ezin izan da, eta orduan eskola publiko batean sartzeko bultzatu dugu.

A.-Esan duzu beraz tendentzia bezala jendea publikotasunaren aldekoa agertzen dela. Hau horrela izanik, nola ulertu daiteke aurtengo Kilometroak joan den urtean Hernanikoak izan

zuen eduki argi berbera ez izatea, hau da Euskal Eskola Publikoaren alde? Batez ere dirua arazo garrantzitsuena ez den neurrian?

G.-Dirua inportantea ez dela diogunean, zera esan nahi dugu, gure helburu nagusia ez dela 2,4,6,8 milioi ateratzea, baizik eta egoera ondo eza-gutu araztea. Gaur egun gure haurrak euskaraz ikasteko, 3,6,8,... mila pezeta ordaindu behar dute, eta arazo honi irtenbide bat eman behar zaio. Nork eman behar dion? Instituzioek, beraz erakunde publikoek.

Baina denok dakigu zein irtenbide proposatzen duten instituzioek, hau da, EIKE. Ikastolen egoera azaldu, baina irtenbide libre, edo aukera libre instituzioen esku uztea, ez da ikastolak EIKE-n zuzen zuzen sartzea?

G.-Hor ikusi beharko dena zera da, zein bide, eta zein belozitatea hartzen duen EIKE-k.

A.-Gipuzkoako Federazioak EIKE Baldintzatua onartu du?

G.-Gipuzkoako Federazioak ez, Gipuzkoako Ikastolek. Azpeitiako bileran, Federazioak nondik nora joan behar zuen jakiteko hiru proposamenak aurkeztu ziren, eta azkenean EIKE Baldintzatua onartua izan zen. Honek ez du esan nahi Gipuzkoako ikastolek derrigorrez EIKE Baldintzatua onartu behar dutenik. Erabaki hau ikastola bakoitzaren esku dago, eta bertan egingo diren bileretan erabakiko da zein bide aukeratu. Gehi-ago, Federazioak nahiko balu ere, ezingo lioke inongo ikastolari EIKEn sartzea derrigorrez, ez bait du mediorik eta ez boteririk horretarako.

A.-Eta Azpeitian hartutako erabaki horretan gurasoek parte hartu zuten?

G.-Ez, nahi baduzu ikastoletako juntek emandako iritzia da. Orain pertsona horiek ze errepresentatibitate duten, hori ikastola bakoitzaren esku dago. Haunahi baduzue, «lineas Maestras» markatzeko egin zen. Eta orain, berriz diot, ikastola bakoitzean bilerak egin beharko dira, eta azken erabakia hartu.

A.-Baina Junta mailan EIKE Baldintzatua bidetik joateko erabakia hartu da?

G.-Bai, ia denak han zeuden, eta gehiengo haundi batek hori esan zuen.

A.-Beraz ikastoletako juntek, gurasoen iritzia entzun gabe, EIKE Baldintzatua sartzeko erabakia hartzen dute?

Kilometroak 83

Donostia - Urriak 2

G.-Ikastola batzutan gurasoekin hitzezin zen, beste batzutan ez.

A.-Zuek irakaskuntzako sektorean dabilen jendearen iritzia bezala ez duzue inolako iritzirik emango irakaskuntza EIKE edo Euskal Eskola Publikoaren bidetik joan behar duen kilometro hauetan?

G.-Arazoa zera da, Donostiako Ikastola batzu EIKEn aldekoak direla, eta besteak EParen aldekoak. Honez gain, ez dakigu gure ikastolak nola banatuko diren, eta EIKEn alde posizionatzen bagara, hiru edo lau ikastola kanpoan geratuko lirarteke. Bestaldetik, ikastola hauek zer egin behar dute EParen alternatiba aurrera ateratzen ez bada, pribatu munduan gelditu edo EIKEn sartu? Bestaldetik, EPA ez bada aurrera ateratzen, eta EIKE bai, guk zer esan behar dugu, kilometroak EIKEn aldekoak direla?

A.-Beraz kilometro honen helburua bikoitza da, bata egoera azaltzea, eta bestea instituzioak irtenbide bat hartzea bultzatu. Gipuzkoako ikastola gehienak, Donostiakoak barne direlarik noski, EIKEn proiektuan sartuko balira, Donostiako Kilometroak, estilo honetako azken kilometroak izango direla pentsatzen duzu?

G.-EIKE oraindik lege bat besterik ez dela esan genezake, hau da aplikazio guztia ikusteko dago oraindik, eta dena ikusi baino lehenago, beste bi edo hiru urte pasa beharko dutela pentsatzen dut. Hau horrela izango balitz, Donostiako ikastola batek baino gehiagok, bere ateak itxi beharko lituzkete. Gaur egun Donostiako bi edo hiru ikastola «kiebra» egoeran daude.

A.-Ba Gipuzkoako juntek ez dute zalantza haundirik ikusten denez?

G.-Esan beharra dago ikastolek ez dutela aukeratzeko askatasun haundirik izango. Pentsa dezagun pribatua sartzearatik 14 milioko laguntza ematen dutela eta publikoan sartzeko bat ere ez, edo EIKE sartzeko 14 milioiko laguntza, eta bestela batez, hau aski ez balitz, 3, 6, 9... mila

peseta ordaindu behar dira haurra ikastolara bidaltzeko. Aukeratzeko askatasun osoa ez da beraz egongo. Eta lehen esan dudan bezala eta dirua etorri baino lehenago bi edo hiru urte pasatzen badira, egoera onenean dauden ikastolak aguantatuko dute, eta beste batzu itxi egin beharko dira. Beraz edo EIKE edo EPA baina orain erabaki beharko da, egoera hau ez dago luzatzerik. Erabaki beharra dago, eta erabaki behar dena ere garbi dago: sare bakar bat behar dugu irakaskuntza mailarako, baina planteamendu hau ikastolatik bakarrik egiten da, oraingoz estatal eta pribatutik ez da ezer planteatu.

A.-Goazen beste puntu bat ikutzera, herriaren partizipazioari dagokiona. Donostian dauden kultur elkarte, eta herri mugimenduekin ez da ezertarako kontatu, hau da, esango genuke, ikastola munduko sektoreko jendea bakarrik inplikatu nahi izan dela. Zergatik?

G.-Esan beharra dago kilometroen antolaketan badagola goi mailako organo bat, federazioa hain zuzen. Federazioa programa bat eramaten da, eta honek aztertu ondoren nori eskeintzea erabakitzen du. Nolabait esateko gure gainetik dagoen beste talde bat da, eta honek erabakitzen du zein den ekintza horren markoa. Markoa normalean beti aurretik jarrita egoten da. Federazioan eskualdetako 22 arduradunek erabakitzen dituzte gauza hauek, eta guk ezin dezakegu nahi duguna egin. Momentu honetan 8000 guraso daude Donostian, eta beraz bertatik antolakuntzarako haina jende lortzea pentsatzen da. Esan beharra dago talde horiei inoiz inon ez zaie dei ofizialik egin, eta aurreko lehenengo aldiz gu izango gara, izen eta guzti talde hauek ofizialki kilometro-tara deituko ditugunak.

A.-Azkenik eta bukatzeko, kilometro honen beste enigma bat, diruarena hain zuzen. Zertan erabiliko da lortuko den dirua?

G.-Gauza asko esan da honi buruz kalean. Esan beharra dago 500 milioitik gorako zorra duten hamabost ikastolen artean diru hori banatzeak zentzurik ez duela, ez bait lioke inori arazo ekonomikoa konponduko. Hau ikusirik sartuko den diruaren arauera, zertan erabiltzeko erabakia hartuko da. Gauza bat segurua da, euskara eta euskal kulturarekin zer ikusirik duen zerbaitetan. Ikastolari lotuta noski, baina agian ikastolaren mundua baino gehiago ikutuko lukeen zerbaitetan erabiliko da. Halaz ere oraindik erabakitzeko dago.

JO.

«2.000. urtean bideoa izan

Donostiako Zinemaldia bukatzera doa. Bazkalondoko hirurak. Bero. Barandiaraneko mahai batean dago Christianne Etxaluz. Ema heldua. Adinarik gabekoa. Soineko alaia. Aurpegi landua. Iduri beroa. Euskara goxoa.

ARGIaren erredakziora etorri gara. Bera astebetez dago Donostian, II. Bideo Lehiaketan parte hartzen.

Hitz errazekoa. Agradablea, Pena bat elkarrizketa paperean izatea. pena mereziko luke bideoan ikus-entzuteak.

Sorgin moderno bat bezala agertu zaigu. Mari. Lurra.

Bideo bat egin duzu, eta entzun dugunez serie baten hasiera da... «Bai, hala da, Serie baten hasiera». Zer da? «Bueno, izena du 'Zuraren Adarra' eta ez konfunditu Abarrarekin. Guretzako Adarra da... badakizu zer den?»

Arbolaren adarra...

«Nik ere uste nuen Adarra zela Abarra, la branche, eta gero hiztegian so eginez, ikusi nuen Adarra zela tronkoa eta abarrak juntatzen diren tokia. Hor juntatzen dira bai tronkoa bai abarrak. Hori da marka. Eta batzutan marka hori, abar bat mozten delarik, agertzen da ahuntz edo huntz arpegi bat, eta antropologo batzuk hori erraiten dute dela Mariren lehen kimua. Mari, gure Ama Marirena. Ama lurrarena.

Orduan pentsatu nuen seriea materiari buruzkoa zen. Materia zen Gaia. Nola euskaldunek materia hori sentitu

Oso erraza da kanal piratak montatzea.

«Euskaldunak eta materiari buruzko serio mitologiko bati eman diot hasiera».

dugun; nola baliatu garen materia horrezaz tresna batzuk egiteko edo indar bat ateratzeko edo baitare lana antolatzeke eta behar berdinean batez gauza berriak sortzeko, kreaketako.

Hori alderdi batetik, eta bestetik erakutsi nahi genuen nola materia horren inguruan sinesmen batzuk egon diren beti Euskal Herrian. Horrela, Zura, arbola, (Gernikako arbola ez da bakarrik Sabino Aranaren asmaketa bat), mitologia unibertsalean biJiaren alegoria bat, sinbolo bat da. Rito horiek agertzen dira solstizioetan: Gabonetan Olentzero da pertsonaia, San Juanetan...»

Serieak lau gai omen ditu. Aurrenengoa, orain egin eta erakutsi dutena Zura da. Bigarrena, Harria eta Burdina, Asmakuntzaren adierazle gisan egin nahi dutena erensugeen ipuinekin eta. Hirugarrena, Aidea, Haizea, horretarako txoriei buruzko istorio zaharrak erabiliz. Eta laugarrena Lurra, inportanteena Christiannek azpimarratu digunez, Mari.

Hauek dira serie honetako lau gaiak, zeinetatik lehena egin baitago, eta besteen egiteko zain daude ea nola erantzuten dion jendeak aurrenengo honi, «ea zer audentzia duen!».

Gai horiek eskuartean edukita, eta jakinik ohiturak eta erritoak jaso di-

Amesten dugun bideoa asanblearioa izan liteke.

tuztela bideoan, galdetu diogu geure buruari ez ote ziren dokumental gisara grabatuak izan. Eta ezezkoa bota digu Christiannek berehala. Berak ez omen

«Bideoz, bururat datozkizun erritmoan konta ditzakezu gauzak».

bideoaren sorginkeriak

an liteke herriko plaza»

inal komertzialetatik pasa gabekoa.

du nahi egiatzko egi bat kontatu nahi bideoaren bidez, bideoa elkarren artean komunikatzeko tresna dela dio. Honela:

«Bideoa el cine del pobre dela?... diru gutxiarekin gauza bera esan badaiteke...».

«Zergatik ez da gizona Jainko ttipi bat bilakatuko gauzen ber-sortzeko?».

«Guk egiten dugu lan hori, ba, guk sentitzen dugun bezala. Barandiaran, Satrustegi eta horiek irakurtzen ditut... baina montatzen ditut ene roiloak ene sistema bezala. Norbait kexatuko da, erranen du erlijio berri bat egiten ari garela...???... baina hurbiltze bat da, eta norbait interesatzen bada horretan arrapostua eman dezala, eta ekipo bat monta dezagun mitologiaren inguruan.»

Errespetoz hitzegiten du mitologiaz. Baitare sinismenaz. Eta ez zaio arrazoirik falta esaten duenean ezen gai hauei buruz galdetzen den bakoitzean, edozein delarik galdatua, zahar ala gazte, gizon ala emazte, guztiok edukitzen dutela gauza aintz kontatzeko. Galdetu arbolaren inguruan dauden ohitura, ipuin edota edozer-taz... jende orok erantzungo dizu berak bizitako, entzundako edota ikusitako zerbaitekin.

«Arbola da sinbolo bat non indibidual mailan gure mamia, gure funtsa, eta kanpo guztia elkartzen diren. Arbola da Lurraren ekintza bat Zerurantz joan nahi duena, produzioaren sinboloa.

Oso sinplea da. Ikusten dugu praktikan zer egin duten euskal gizonek zurarekin. prehistorian sua egiten zuten. Sua zen indar baten berotasuna, gauzen garbitzeko indarra zena... ho-

rretan zen baliatua, Lurraren garbitzeko. Gero historian historiagatik erraiten dut industrial epoka hasteraino zurarekin jende egin dituzte tresnak, etxeak... behar batzuek betetzeko. Hirugarren epoka honetan uste dut materia prima erabilia dela lanaren eta gizartearen organizatzeko; ez duela biziki balio zer objeto ateratzen den horretatik; balio duena da gizarte baten konpontzea, egitea posible gizon guztiak hemen bizi gaitezen, aintz bait gara. Eta laugarren mende edo epoka batean, ametsetan egiten ahal dugu, zergatik ez da izango materia kreatze prozesu baten iturria, non gizona jainko ttipi bat bilakatzen den berriro ere gauzen kreatzeko... idilikoa da beharbada, osotasuna... berotasuna... baina gosotasunarentzat eta prezio bat bada, eta prezio hori agian garestia da.»

Zintaren ideia bi parte alderatzen zen biak batera agertuz zintan, ez dute

Bideoa, kontrolik gabeko komunikabidea.

ordea horrela egiterik izan zenbait arazo tekniko gertatu direla medio. Kontatu duenaren ondoren beraz, hasiera batean batera-emateko ideiarekin egindakoa, zera joanen litzateke: San Joanetako sua muntatu dute, parte bat Olentzerorekin juntatzen delarik amona batek haur bati kontatzean nola Olentzero zen pertsonaia bat zeina Eguzkiarekin ibiltzen zen eta Gabon gauean etorriko dela bere Garra-ren bila; bigarren partea da Suaren preparazioa, nola emazteak prestatzen eta apaintzen diren zeremoniara-ko, hirugarren partea Sua, eta laugarrena San Joan goizean eguzkia jaiki baino lehen egiten diren otoitzak.

«Sinismena eta praktikak... agian delirio piskat ere bada.

Bideoa nola komunikabide berri bat den, orain dela hamar bat urte sortua, zenbaitzuk erabiltzen dute beren diferentziekin. Da gauza bat lehenik horrekin laister komunika ahal izateko; direktoan, bertan... bestalde medio horren bitartez ezartzen ahal dituzu bi talde elgarrekin kontaktoan.

«Asanbladen komunikabide tresna izan liteke bideoa».

Eman dezagun, bideo bat grabatzen dugu hemen (ARGIAko erredakzioan) eta horrekin beste zinta bat bueltatu guri. Eta alderantziz. Kartak

Arbola da Lurraren ekintza bat Zerurantz joan nahi duena.

«Jende orok daki ohitura eta sinismen hauetaz».

garai batean ziren bezala. oso gauza politak ikusi izan ditut, esatebatera Japoiko nekazari batek bere familiari igorritako bideoa non adierazten bait zien nola eta non bizi zen: hau da ene etxea, hau herria...

Bideoa da komunikabide bat zentro batetik pasa beharrik ez daukana. telebisioa beti zentro batetik pasa beharrean aurkitzen da. Bideoan aldiz zirkuito laburragoak montatzen ahal dira. Eta zirkuito laburrago horiek dira ene gustorako interesanteak.»

Bestalde, dio, artistek hartzen dutela bideoa bere fantasmen erabilerako puntu elektroniko bat bezala, artista plastikoei bezala beste elementuekin bideoa ere hala moduz tratatzen dutela beste artista hauek. Christiannerentzat ordea bada erdibide bat non mintzatu ahal zaren publiko herrikoi bati artistek darabilten hizkera enplegatuz.

«Nik uste dut bideoz erraiten ahal dituzula gauzak zure bururat etortzen diren erritmoan. Esatebatean, kontatzen ahal duzu ekintza militar bat gertatu den bezala: zortziretan, kale honetan, auto bat, bost tiro... periodistaren modua da hori. Bideoan aldiz har dezakezu pertsonaia etxean, kalean, ekintza baino lehen, zer pentsatzen duen sartu, flash back haurtzarora agian, pertsonaia kontrarioak ere zer pentsatzen duen, musika... gehiago hurbiltzen da nobelaren hizkerara».

Christiannerentzat, bideo komertzialak egiten ditu gauza izugarri ederak, spot publizitarioak eman dezagun, hori da gaurko mitologia. Amesten dugun bideoa asanblearioa izan liteke, kanal komertzietatik pasa gehiako. Nork erabili dezake orde bideoa? Guztien esku al dago? Oraingoz garbi dago ez dagoela edozein langilearen eskuetan bideo bat edukitzea, ekipa osoaz ari gara, kamara, magnetoskopioa eta gero pantaila. Garestita da hori. Etxaluzen baikortasuna ateratzen zaigu orde bidera eta dioenez Donostiako Zinemaldi horretan izandako bideo saileko jendeak batzar bat egin du non erabaki den presio talde baten antzeko bat egitea, Euskal Telebistan orduerdiko programa bat jar dezaten bideozaleentzat, eta herritan eta ekipamenduak egon daitezen bideo sareak eta antolatzeak.

«Ikuspegi global batean gure Euskal herria montatzen badugu ez dira izanen kapitalistak bideoaren kontrola izanen dutenak, herriko jendeak egingen du hori, eta herriko jendeak talde bezala organizatuta, ez beste inork, eta talde bezala organizatzen badira beharko dute taldeen artean komunikatzea, eta zuzenean, ez delegatuen bidez baizik eta denek denek mintzatzen, lehengo plazatan bezala. 2.000. urtean beharbada bideoa izaten ahal da herriko plaza».

Garbi adierazi digu bestalde bideoa gaur egun ez dagoela batere hedatua medio bezala, ez duela oraino inolako difusiorik.

«Zineastak esaten dute bideoa 'el cine del pobre' dela. Eta hori esaten dute defekto handi bat balitz bezala. Nik uste dut arrapostu egiten ahal dela, norbait pobre delarik behar direla pobreen tresnak hartu. Eta ez dela... zerbaiten erraiteko 100 milioi pezeta behar? ...10 milioiekin erraiten baduzu... hobe!».

Eta jarraitu dugu bideo denden ugaltzearekin. Difusio askorik ez du izango agian oraindik bainan ezin uka azken urteotan bideodena ugari zabaldu denik. Dena dela, dio, tope batera iritsi dira jada. ez omen dira gehiago zabaltzen. «Uste dut momentu batez dirua zuen jendeak arropa dendak irekitzen zituela. Gero ezarri zituzten liburutegiak. Gero bideoa... bainan iritsi dira topera. Tresnatzaz arduratzen dira horiek, ez ideietaz».

«Lehenago aipatu ez duguna zera da: kanal piratak montatzea. oso erraza da. Antena bat montatzeak 500.000 pezeta ez duela balio diote batzuk. Bilboko gazte batzuk diote badakitela nola egin hori. Horiek ordea pentsatzen dute bakarrik musika eta gauza dibertidas, katxondas eta horrelakoak igortzeak.» Bagenekien Garrigues Walkerek hauteskundeetarako Madrilen montaturiko kanal piratari buruz zerbait. Entzuna genuen beste pare bat telebista lokal itxiak izan zirela... bainan hain hurbildik ikustea ez dela hain zaila, areago erraza dela emisora pirata bat muntatzea harrigarri egin zaigu halaz eta guziz ere.

«Uste dut Euskal Gobernuak jendeak arrunt salduak ez bairen uzten ahal luketela, herri baten lortzeko, bi komunitate erraiten dute daudela, ba

«Spot publizitarioak dira gaurko mitologia».

Zura da lana. Harria da defentsa. haizea da kultura, eta Lurra da irautea.

bi komunitate horiek lotzeko bideozko programak egin ditzakete telebistatik kanpora. Talde bakoitzak erran beza zuzenean nahi duena, deputaturren beharrik gabe».

Asanbladen komunikabide tresna bezala definitu du bideoa gorago. Asmo bat. Orain ordea, bitartean, ikusirik zer nolako hutsuneak dauden difusio mailan, produzio mailan etabar hasi beharko da pentsatzen azpiegitura bat sortzen. Azpiegitura materiala alde batetik eta sare humanoa bestetik. Oso garbi utzi du gainera, azpimarratu du askotan, bideoa tresna bat dela ez helburu bat. Sozialismorako tresna bat. bakoitzak bizi duen sozialismoa erakusteko tresna. Ez dela teorizatu behar sozialismoaz. Egin egin behar dela.

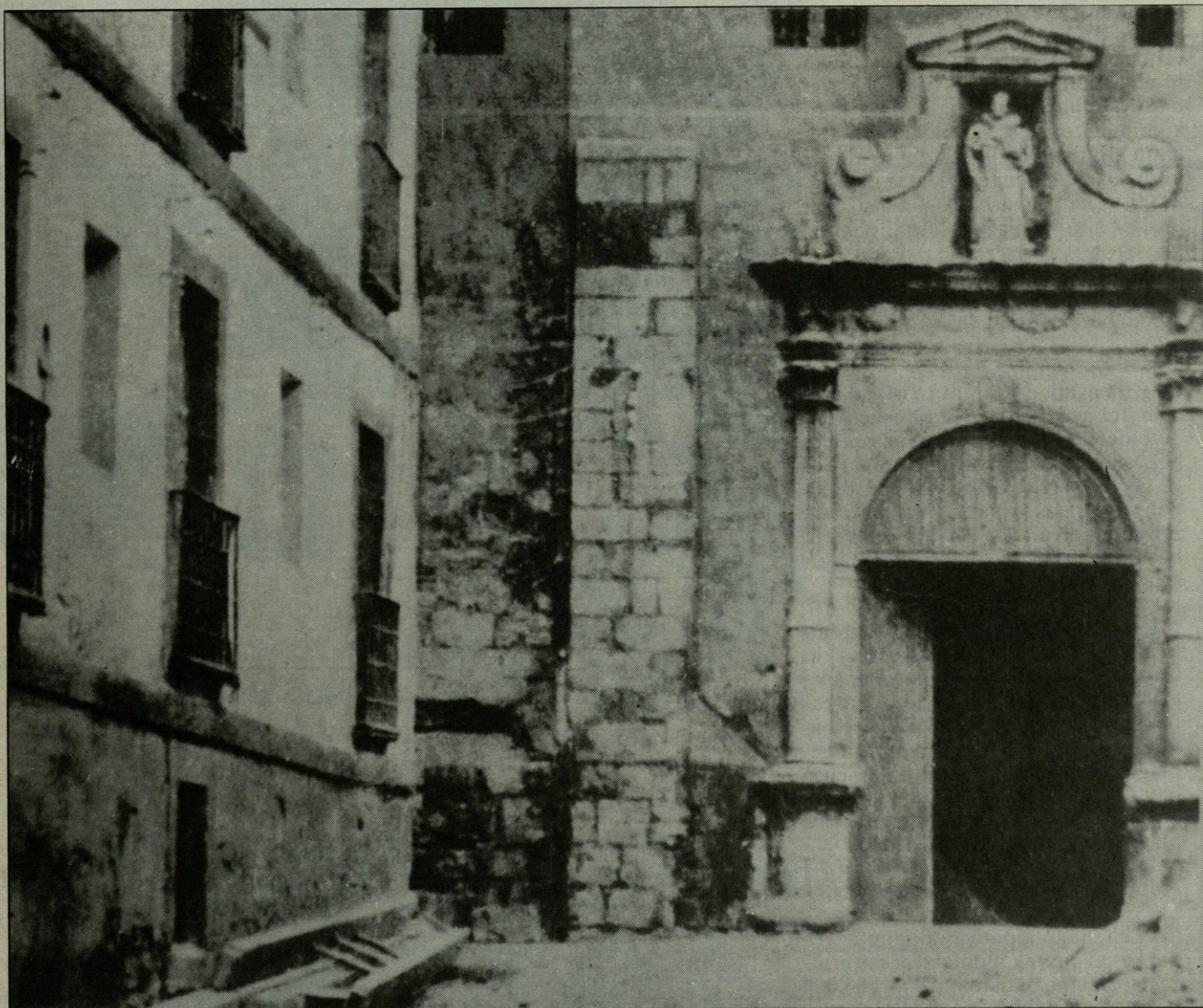
Azkenik Bideoaren II. Lehiaketa honetara itzuli gara. Beronen kritika egin digu barrendik berak aste bete horretan hor parte hartu duenari seriearen aurrengo zintarekin. Antolatzaileei ez omen zaie borondate txarrik ikusi. Bideoa maite duelako egin omen ditu gauzak Guada Etxeberriak, bainan «lehenik lehiaketa gisan antolatu dute, eta hori ezinezkoa da. Bideoa da praktika bat lehiaketa onartzen ez duena. Ez duzu erraiten ahal bat bestea baino hobeagoa denik. Batek badu zerbait erraiteko, besteak ere, bainan horiek ezin dituzu konparatu. Gero, jurado bezala ipini dituzte bi

«Bi komunitate daudela? Bien elkartzeko balio dezake bideoak».

kritiko de la komunikazion, Mingolarra eta Zunzunegi, eta beren gustuak elitekoak dira. Bideo artea Niuiorken egingen den moduan. Eta nere ustez feria de muestras baten antzekoa beharko luke izan. Eta publikoa etor dadila, edo publiko potentziala. Aste kulturalak eta antolatzen dituztenak. Ikus dezatela zer dagoen gero zabaltzeko».

Eta etorri bezala joan zaigu Christianne: irriparez aidea goxoturik, ea gehiago kontatu nahi zuen, eta ezetz, uzteko, bestela hor edukiko gintuela arratsalde osoan bera bakarrik hitzeginez. Hori esan zidaten bere begi bixiek par batean lehertu ginenean biok gauza bera ulertzean hitzik atera gabe. Askotatu digu alde honetan bestera aldegin baino lehen.

Joxe MOLLARRI

SAN TELMO MUSEOA

Elhuyarreko Luis M. BANDRES

Abuztua iragan berria dugu. Abuztuan askok eta askok, ni barne, oporrak izan ditugu eta beraz, urtearen beste egunetan egiten ez ditugun gauzak egiteko aukera izaten dugu. Aukera hau dela eta, batzuek eguzkiaren, mendiaren edo auskalo zeren bila Euskal Herritik atera egin dira, beste batzuek aldiz, hemen gelditzea nahiago izan dute. Nire kasuan bietatik egin dut: aste bete kanpoan izan eta Donostian gainontzekoa.

Horregatik, Abuztu honen egun euritsu batean, ez uholdetako horietako batean, beste edozein batean baizik —hainbeste izan ditugu!— hain bertan daukagun eta askotan hain gutxi eza gutzen dugun Donostiako Udal Museorari hots, San Telmo Museoari berrikusketa bat egitea erabaki nuen. Benetan pena merezi duela! Museo guztiak bezala, honek ere ondo ikus-teko txanda bat baino gehiago behar du. Gaur lantxo honetan Museo ho-

nen, edo hobeto esanda, gaur egun Museoa dagoen etxearen historia apur bat kontatuko dizuet.

Edozein egunen batean Donostiako Parte Zaharretik bazabiltzate eta kultur grina sentitzen baduzue, bertan gure Museo hori erraz aurki dezakezue, eta sartzen ez bazarete ere bere historia pizka bat ezagutzea ez da alperrik izango. Beraz, joan gaitezen denboran zehar atzera. Gure Donostia herri txiki bat baino besterik ez da; 1516 urtean gaude. Frai Martin de los Santos deitutako aita dominiko batek komentu berri bat eraiki nahi du Donostian. Dirudienez garai hartan eliza eta komentu nahikoa zegoen Donostian eta asmo honen aurka guztiak altxatu ziren: Udalgizonak, donostiarrak eta, baita ere, bertako apaizak (azkeneko hauek zer edo zer galtzeko bildurragatik, edo). Baina gure Frai

Martin entxufezalea zen eta Gipuzkoako Kapitain Orokorra zen, Santxo Martinez de Leibarren laguntza morala eta materiala lortu zuen. Lehenengo ez dakigu zertan gauzatu zen, bigarrena bai: Kapitain honek laurhun eta hirurogeitamabi urrezko dukat eta hogeitazilarrezko eman zizkion. Diru honen bidez gaur egun Museoa dagoen lekua edo orubea erosi zen dominikoentzat. Baina, ez laguntza morala ez materiala ere, ez zen aski izan aurrera jarraitzeko. Gure udalgizonek garai hartan Madriden, ez gaur bezala, itzal handia omen zuten eta 1519an Enperadorearen aldetik komentuari lanen debekazioa lortu zuten. Baina, hara berriz gure Frai Martin, benetan egosgogorra eta entxufezalea, oraingoan gorago joz eta erregearen administrari zen Martin Sanchez de Araizen bitartez hain zuzen Doña Juan erregearen baimena lortu zuen, eta ez baimena bakarrik, baizik eta orubearen ondoan zegoen Artilleria-etxea erregalian ere bai.

Berriz lanari lotu zitzaizkion dominikoak, baina trabak eta oztopoak nahitik agertzen ziren; beraz gure entxufezaleak entxufeen eskilaran goragoko maila batera igo behar izan zuen hau da, Enperadorearen idazkari zen Alonso de Idiakez eta Irumendiren bitartez Enperadoreak berak komentatuaren Patronatoaren lehendakari-za har zezan lortu zuen, eta bada ez bada Aita Santuak ekintza hau benedikarria zezan ere. Beraz, Aita Santuaren, Enperadorearen, Jauna erregearen, eta gainontzeko esandako beste gizon ospetsu guzti horien aurrean gure Do-

nostiarrek zer egin zezaketen? Deus ez!

Honela 1551 urtean, Donostiarrren gustoz ala disgustoz komentua eraikita zegoen. Diseinua, Frai Martin de Santiagok eginga da Errenazimendu toskanar estiloan eta Martin de Barbuko eta Martin de Sagarzola maixu bizkaitarrak izan ziren eraikitzaileak.

Komentu honetan aldare eta hilobi zoragarriak zeuden; baina 1813ko Abuztuaren 3lean gu frantzesengandik «libratzeko» ingelesek erre, hondatu, suntsitu, birrindu, hitz batez izorrratu egin zuten Donostia. Ingelesek, besteak beste, komentu hau ere ondo astindu zuten eta Don Alfonso eta bere emaztearen hilobia izan ezik, gainontzeko pitxi guztiak lapurtu edo apurtu zituzten. halaz ere, etxeak berak, gehien bat zutik iraun zuen, eliza eta klaustroa, besteak beste.

Hori gertatu ondoren dominikoen komentua berreskuratu egin zuten, baina erreketak eta lapurketak izan ondoren komentua ez zen lehen izandakoa eta konponketa asko behar izanak alde batetik eta bestetik errentak lehen baino murriztagoak izanik, 1821ean dominikoak San Telmoren parte bat Artilleriako koartelari alokatzerak behartu zituen, beraientzat beste parteak gordez. Irtenbide ederra hartu zutena, alajaina! Soldaduek sekulan ez zieten eeer pagatu dominikoei, nahiz eta dominikoen behin eta berriz eskatu bazi-eten ere: Vox clamatis in deserto.

Azkenik, 1836ean Mendizabalen

desamortizazioa izan zen eta dominikoen alde egin behar izan zuten. Joaterakoan gelditzen ziren artelan apur-urak beraiekin eraman zituzten.

Dominikoen alde egin zutenetik San Telmo Artilleria koartel bezala jarraitu zuen; aldaketa ederra! Otoitz egiteko sortu zrna armak zorrozteko habi bihurtua!

1913an San Telmo Monumentu Nazionala deklaratu izan zen. Halaz ere, eta 1928 urtean Donostiako Udalak eskuratu zuen arte, San Telmo, koartel izanez jarraitu zuen. Udalak eskuratu ondoren, bertan Arte Ederretako eta Etnografiako Udal Museoak ipintzea erabaki zuen. Komentua bere betekizun berrirako egokitzeko lan asko egin behar izan ziren; lan hauen aholkulari Ignazio Zuloaga margolaria izan zen. Egin ziren lanen artean besteak beste, aurrealde edo fatxada berri bat egitea zegoen eta hori da gaur egun ikus dezakaguna, hain zuzen. Beste aldetik eliza zeharo bilutik zegoen; ez aldarerik ez eta ezer ere; orduan Jose Maria Sert margolariari zera enkargatu zitzaion: hormetan gure historiaren ekintza ospatsue-
nak pintatzea. Baita egin ere.

Lan guzti hauek burutu ondoren ontzia bete egin behar zen. Horretarako, garai hartan Urdaneta kalean zegoen Arte Ederretako eta Etnografiako Museoaren lanak San Telmoren eraman ziren eta baita zenbait lan berri erosi ere. Honela, 1932ko Irailaren 2an zabaldu ziren gaur daukagun San Telmo Museoaren ateak.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

Helbidea

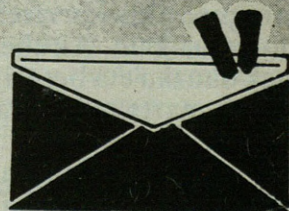
Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA

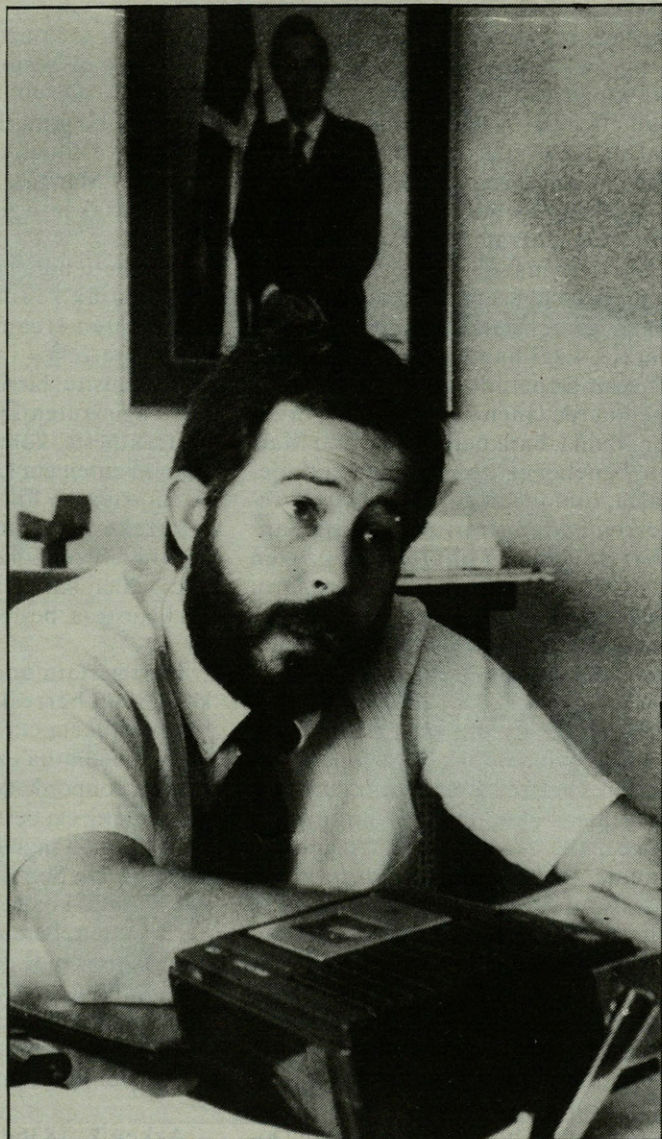

ARGIA astekaria
Ramonenea etxea, behea.
Virgen del Carmen, z/g

Donostia (12)
T. 28 33 99

**Eusko Jaurlaritzan
kultur arduradun
nagusia da**

**VELEZ DE
MENDIZABAL:
«EUSKARA
ATSEGIN BAT
SALDU
NAHI DUT»**

‘Ez dugu ahaztu behar oso herri txiki batetan bizi garela’.

Gasteizko geriatrikoan errezipitu gintuen egunean bertan 34 urte beteberriak zeuzkan. Ez zen, halere, guretzat batere pertsona ezezaguna, ARGIAko irakurle gehienek gogoratuko bait dute azken urteotan gure aldizkariaren kolaboratzailea izan dela arrasatear hau. Horrezaz gain, Altube eta Zaitegiri buruzko liburu bana publikatuak dauzka eta berari zor zaio neurri batetan Euskal Idazleen Elkartearen martxan jartzea.

Duela hilabete batzu hartu zuen Jaurlaritzako kargua, kultur arduradun nagusi bezala baina karterarik gabe. Eta nabaritzen dira horren mugak, berak aitortu digunez. Dena dela, berarekin hitzegitera joan garenean baliagarria izan zitekeela dudarik ez geneukan, hurrengo urteotan euskal kulturaren gauza askotxo bere erabakien menpe geldituko dira eta.

ARGIA.— Kargu honetan sartu aurretik zure bidea? Nolaz Jaurlaritzarako zein izan zen pausu hori?

JOXE MARI VELEZ DE MENDIZABAL.— Bada hona etorri baino ba-

tez ere idazleen mundu horretan murgildu izan naiz, eta uste dut horregatik aukeratu nindutela. Ez dut uste Joxe

Maria Velez de Mendizabal nintzelako, edo EUTGko ESTEn lizentziatua

nintzelako aukeratu nindutela. Baizik eta mundu horretan, eta batez ere Euskal Idazleen Elkartean nolabait esateko guzti hura mugituerazi egin nuelako. Nik alde horretatik ikusten dut nire hemengo presentzia. Gero, jakina, mundua hedatu egiten da, askoz handiagoa egiten da eta hortik aurrera beste mundu batetan bizi zara; ez nuke esango erabat desberdina arrazoi batengatik, zuk kanpotik ikusten duzun edo behinik behin ikusi nahi duzun mundua azken finean berberaxe da baina bere karakter espezializatua ematen dioten puntu batzurekin. Esate baterako, nik antzerkia irakurtzen dudalako edo irakurtzeko nuelako ezagutzen dut, baina gero beste gauza bat da montaje aldetik eta bere barneko intringulis hori, nola arraio eramaten den aurrera. Hori

izan da gauza berria niretzako. Ez gauza berria zaila delako, baizik lehendik erabili ez dudalako, eta zailtasuna hortxe dago, beharbada nik eza gutzen ez nuen mundu batetan murgildu behar izan dudala.

A.— Eta murgilketa horren ondoren zein izan da lehen inpresioa?

J.M.V.— Poliki poliki kultur mundu honetan nolabait ohituratzen zoazela ikusten duzu ez dela hain berezia, hariak betikoak direla, hor bai alde batetik bai bestetik ekonomi munduaren aterkin handi bat dago. Zuk erabili ditzakezu, esate baterako, marxista teorizatzaile handienaren teoria politenak, zer den artea, zer den kultura, etabar... eta azkenean beti, beti, beti, bukatzen duzu diruaz hitzegiten. Horregatik diot teorizazioak oso politikak direla baina azkenean oinak lurrean ipini behar dituzu, eta horrek ematen dizu nolabaiteko ziurtasuna. Zuk beharbada ez duzu jakingo besteak adina teoria mailan, baina beste puntu horretaz hitzegiten dugunean guztiok hitzegiten dugu hizkera berdinez.

Laburpen gisa esateko, ni hemen sartu nintzen apur bat beldurtuta, zer topo egingo ote nuen jendearekin; baina gero ikusten duzunean denek berdin hitzegiten dutela, orduan esaten duzu 'beno, ni ere banaiz gai hori egiteko'.

A.— Ardura handiko kargua, itxuraz.

J.M.V.— Hemen egin behar da gauzak garbi euki, diru bat daukazula zenbait alorretan banatzeko, eta saiatu diru hori banatzen ahalik eta hobekien. Eta entzun bati, entzun besteari eta dena hartu baina «inori ez sinistu», komilla artean esan nahi dut. Ez hartu batek bakarrik esaten duena ontzat, baizik eta eritzi guztiak jaso, garbira pasa, aztertu eta ahalik eta erabaki onena hartu.

A.— Dirua banatzea da problema, beraz.

J.M.V.— Noski, eta gainera hor mugatuta zaude. Kultura Saijak bere presupostua dauka eta neure kasuan gainera nik ipini ez dudana, niri eman izan zait eta horretaz aparte ni etorri baino lehen diru asko jadanik zuzenduta zegoen. Ezina izan zait, beraz, hori aldatzea. Hori bai, datorren urtekoekin honez gero ari gara, eta hortxe bai izango da, non eta nola banatu.

A.— Agian galdera indiskretoak izango da, baina nola ikusi duzu zu etorri aurretik Jaurlaritzak zeraman kultur politika?

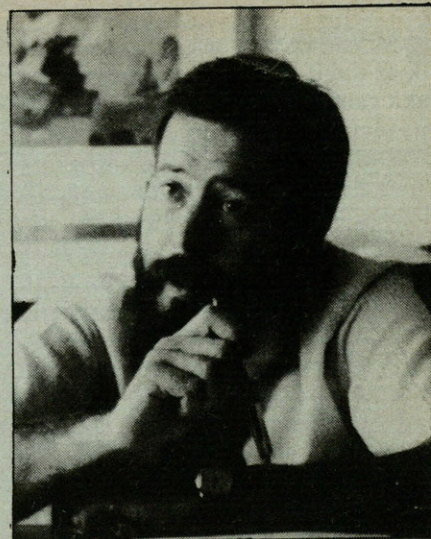
J.M.V.— Ez nuen ikusten. Beharbada nahi ez nuelako, ez naiz sekula arduratu ondo zegoen ala ez. Ni bakarrik, esan dizuedan bezala eta egia da, arduratu izan naiz Idazleen Elkartearen nire arlo horretan, eta euki genuen bizitza labur horretan harreman asko izan nituen ez esan dezaket orduan bazegoela halako joera bat guri laguntzeko. Baina beste mundu hori, esan dezagun antzerkia, zinema, musika, artea... ezezaguna zen niretzat. Eta hortik lehenago aipatutako beldurra.

A.— Eta aurreko politika horrekin alderatuta izango al da aldaketarik erizpideetan?

J.M.V.— Esan dizuet aurtengoa ezin dezakedala aldatu. Baina datorren urteari begira baliteke baietz, batzuek gehitzea eta beste batzuek kentzea ere. Esate baterako, nik neure buruari galdetzen diot gaztedi politikaren alorrean kanpamenduak eta ahorrelakoak egitea ez ote den izango lehengo frankismoaren beste kola bat. Nik oraindik ez dut garbi ikusten gure gaztediak kanpamenduak egitea eskatzen duenik, eta hori planteiatzen ari naiz.

A.— Beharbada gehiago konkretatzen hasteko ordua heldu da, arlo konkretuei helduz alegia...

J.M.V.— Antzerki mundua, esate batera. Ni ziur nago gauza batez, «Antzerki» oraindik ez duela behar bezalako fruiturik eman, arrazoin batengatik, ez du oraingoz promozio bat ere atera. Aurten irtengo da lehenengo promozioa eta ez dakigu nolako fruituak emango dituen baina nik uste dut onak izango direla. Gauza batengatik: beste egunean irakurtzen ari nintzen Clara Badiola eta Amaia Lasa Hungriaren filmean parte hartzen zutela, eta biak «Antzerki»ko ikasleak dira. Niretzako lan polita egin dute filme

«Ohituratuak gaude euskaraz gai astunak erabiltzera.»

honetan, irtenbide bat aurkitu dute eta hori niretzat pozgarria da.

A.— Lotura estua ikusten duzu, bada, antzerkia eta zinema produkzioaren artean...

J.M.V.— Hor bide bat dagoela ez dago dudarik. Gauza bat gertatzen da. Orain ez dugu aktore profesionalik, baina urtero hogeina irteten badira promozioko hemendik bost urtetara gure merkatua aktorez beteta egongo da. Eta azkenean zinema bezalako irtenbide bat eman beharko diogu. Dudarik ez dago kristoren merkatua dela eta horregatik nire asmoa hori bultzatzea da.

A.— Zinemaren munduan, joan den egunean notizia zabaldu zen biltzen hasi zinetela zuzendari eta produktoreekin. Zer berri horretaz?

J.M.V.— Euskal zinema bultzatu, promozionatu eta berreraikitzeke enpresa bat montatzeko ideia agertu zen, eta niretzat pozgarria izan zen, alde batetik onartzen zutelako guk orain arte subentzio aldetik egindako apurra, eta bestetik promoziozko asmo bat azaldu zelako.

A.— Hor bazegoen zinema babesteke lege baten projektua. Zer dago horretaz?

«Euskararen prozesu horretan garaile atera ahal izateko lehenik herri kontzientzia sortu behar da».

J.M.V.— Ikusten ari gara. Izan ere, nik ez dakit beharrezkoa ote den, ez dakit gaur egun euskal zinemari korse bat jartzea ona izango den ala ez. Oraindik hain laguntza murrizta eman dezakegunez gero, komenigarri al zaigu lege batekin hasia? 100 edo 200 milioi baldin badauzkagu ez al da hobeto zuzendari eta produktoreekin batera ados jarrita lege baten beharrik gabe bakean banatzea? Gainera, helburu nagusia euskarazko zinema bultzatzea izanda, oso posiblea da lege hau atera nahi badugu Tribunal Konstituzionalera bidalia izatea.

A.— Antzerki eskolaren irtenbide bezala zinema planteiatu duzu, baina horri buruz askotan aipatzen den gaia Antzerki Konpainia Nazionalarena da.

J.M.V.— Nire ustez kontatu behar da parte hartzen duenarekin. Hau da, nik komenigarria dela ikusten badut, ni alde egon naiteke, baina beste kolketibo batek esaten badit ez dela batera komenigarria, esate baterako talde pribatuen kontra noalako (eta hau gaur egun oso kontutan hartzekoa da), ba beharbada bi bider pentsatu beharko dut. Esaten badidate ez dagoela problemarik eta, areago, besteak aurrrera ateratzen lagundu dezakeela, orduan konforme. Nik ezin dut ezer inposatu. Gainera, nik askotan errepikatzen dudau gauza, ez dugu ahaztu behar oso herri txikian bizi garela.

A.— Horrek interpretazio desberdina dugu, ezta?

J.M.V.— Konpara ezazu beste edozein herriarekin. Madrid erdia gara eta kristoren montajea daukagu. Sei Nazioarteko Festibal daukagu, zinema, antzerkia, opera, etabar. Hau Madrila extrapolatuz gero, egin beharko litzateke hamabost. Egiten al dituzte? Ez dut uste. Nik uste dut kultura aldetik hemen sekulako saltsa dagoela, eta askotan bakoitza bere aldetik doa. Horixe da niri gustatuko litzaidakeen gauza bat: jakin zer nolako egoeratan gauden Madrid edota Estatuko edo Europako beste edozein nazioekin konparatuta.

A.— Herri txikia garela esan duzu, ba al dago konparatzerik presupostu mailan ere ea proportzioak mantendu edo apurtzen diren?

J.M.V.— Madrilgo presupostua 37.000 milioikoa da, eta gurea datoren urterako 3.000 eta piko izango da. Honi aplikatzen badiogu kupoaren 6'24a, irtengo litzateke 2.500 gutxi gora behera, eta guk daukagu hiru mila

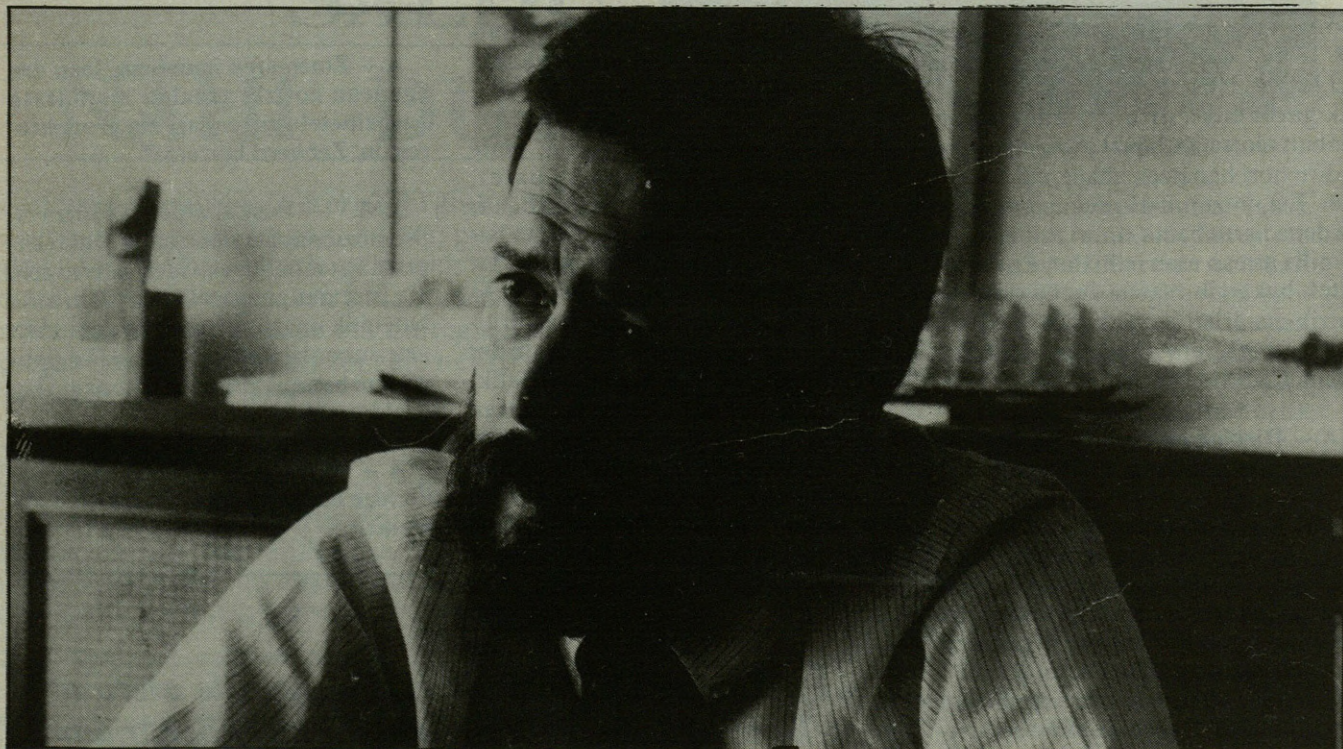
eta piko. Beraz, dextente gainetik gabilta.

A.— Labaien en gestioan, ETB batez ere eta HABE izan ziren helburu nagusiak. Zuk ba al duzu buruan halako xede nagusirik?

J.M.V.— Nik esango nuke zinema, antzerkia eta zinema. Hori lortzen badut ni pozik geldituko naiz. Beharbada musika apto dagoelako, gure iskanbilekin, Euskadiko Orkestra eta Bilboko elkarrekiko ezin ikusi horrekin, baina nik uste dut musika ondo dagoela. Gero, artisten eta artearen munduan dagoen saltsa-maltsa konpontzea nahiko zaila dela iruditzen zait. Horrek ez du esan nahi horretan ahaleginak egiten ez direnik. Areago, nire asmoa da erakustokiak etabarrekoak dituzten erakundeekin komenio bat firmatzea hilean hainbeste denboraz infraestruturaz bezala funtziona dezan. Gure asmoa, beraz, infraestruturaz montatzea da, medioak eman exposizioak egin daitezen.

A.— Infraestruturaz ez dirudi artearen problema bakarrik denik, ezta?

«Arteaz eta antzerkiari dagokienez gure asmoa infraestruturaz montatzea da, medioak eman agerrialdiak egin daitezzen»

‘Gobernuan ere hariak betikoak dira; azkenean jendeak beti diruaz hizketan bukatzen da’

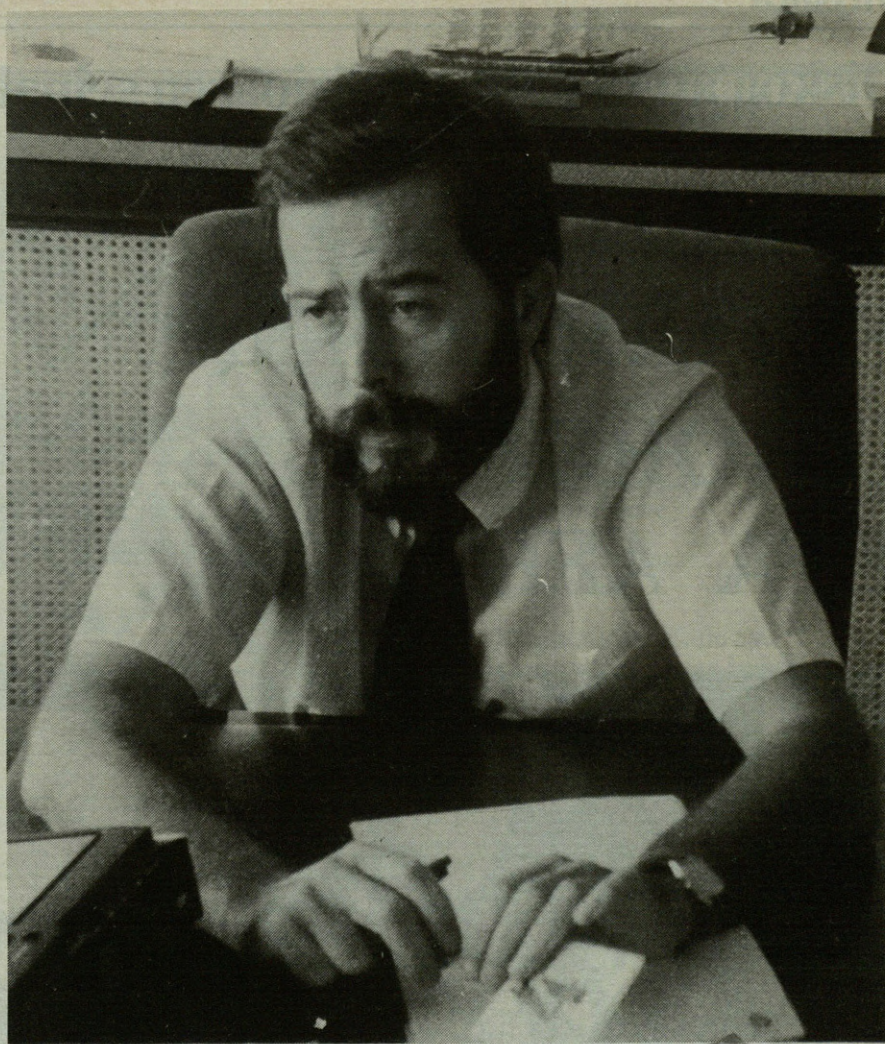
J.M.V.— Infrastrukturaren teoria hau, ahal baldin badut, aplikatuko nioke esate batera antzerkiari ere. Antzerki Taldeei dirua emateak niri halako susmo bat ematen dit. Nik nahiago dut, eta uste dut heurek ere hala nahiago dutela, infraestruturara hori ematea. Nik Donostian baldin badaukat antzoki bat, Bilbon beste bat eta Gasteizen beste bat, areto horiek antzerki taldeei eskaintzeko posibilitatea izango dut. Eta gero, autoeliminaziozko lege hutsaren arauera onak direnak geldituko dira eta txarrak direnak segi.

A.— Kulturaren aspekto bat sorketa da, sortzea eta sortzen denari laguntza eman, baina bestelako kezkarik ere badago, hau da, ze medio jarri jendeak kultura hori jaso dezan eta gainera gustora...

J.M.V.— Ni hona sartu nintzenean ideia batez egin nuen, kulturari zego-kion arloan behinik behin euskara atsegin bat bultzatu nahi nuela. Euskara atsegin bat saldu edo eman nahi dut kalean. esate baterako egilearenagana-laguntzak primatu nahi ditut. Nire proposamena onartu ondoren, ziur aski datorren urtetik hasiko gara kanpaina bat egiten konkurso baten bidez idazle batzu hartu eta antzerkia, elaberria, poesia, ipuingintza, saiaker-a, zine eta telegidoia, e.a. idazteko beka fuerteak emateaz gain publikatzeaz ere arduratzea gustatuko litzai-dake.

Gero, liburuek eta aldizkariak gaur egun jasotzen duten laguntza handitu, edo ahal den neurrian gehienez bi bi-der handiagotu. Eta gero, nire ustez gobernu honek nahiko baztertuta euki duen gai bat eta euskararekin oso lotu-ta dagoena, haur munduarena. Pai-lazoak, giñola, musika, etabar luze bat. Horiek guztiak hartu eta zirkui-toan herritatik eraman. Haurrentzako zinema ere, eta Anjel Amigorekin hit-zeginda daukat. Eta guzti horrekin us-te dut gauza bat lortzenb ari naizela, jendeak euskarari beldurrik ez die-zaiola izan. Zeren ohituratuakgaude euskaraz gai astunak erabiltze, eta ez ditugu gai arinak eta gauza aproposak egiten. Progama hori izango litzateke, beraz, lehenengoa; gero «Antzerti» eta Orkesta eta nahi duzun guztia bai-na nagusizat bestea jotzen dut.

A.— Azken aldian kritikak egin zaiz-ki6 Jaurilaritzari ekintza konkretu ho-riezaz gain kontzientziazio kanpainak antolatzea beti bazter batetan utzia

‘Hiru probintzien limitazioak superatuta dauzkkat’

euki duelako. «Euskal Herrian Euska-raz» erakundearen funtzioa gutxi gora behera baina insituzioen partetik.

J.M.V.— Hauetako egunbatetan hasiko da Parlamentuan Politika Oro-korreko Eztabaidarako Lehendaka-riari idatzi nion txosten batetan berdi-na ez, baina berdintsu esaten diot. Horrekin esan nahi dizut gauza horiek nireak egiten ditudala eta horregatik azaltzen nion Lehendakariari hori ni-re ustez beharrezkoa zela.

Askotan galdetu didate ea eusklara ikasteko aski den diru asko eukitzea eta horrekin progama bat egin eta lis-to. Nik ez dut uste gure herri honetan gaur egun diruaz bakarrik lortu daite-keenik herri kontzientzia bat. Eta eus-kararen prozesu horretan garaile atera ahal izateko lehenik herri kontzientzia sortu behar da.

A.— Baina orain arte ez bada horre-lakorik egin problemengatik izango zen, ezta?

J.M.V.— Ez, planteiatu ez delako. Batez ere Kulturaren beste gauza batzu-tan buru belarri sartuta ibili direlako, batez ere ETBn eta indarrik gehienak hortik joan dira. Eta nire ustez nahiz eta despatxueta denbora asko pasa batzutan benetako problema zein den ikusi gaberik egon dira. Horregatik esaten dizut erabat konforme nagoela kanpainen ideia horrekin.

A.— Azkeneko galdera bezala zera galdetu nahi genuke, hiru probintzia-tako eremua kubritzeak limitaziorik ekartzen al du?

J.M.V.— Nik hori superatuta dau-kat. Niri eskatzen badidate Orkesta Nazionala nik edozein lekutara bi-daltzen dut. Eta ez da Komunitate Autonomoko Orkesta, Euskadiko Or-kesta Nazionala baizik, eta ulertzen duenak uler beza. Nik puntu hori superatuta daukat.

**J.L.
I.U.**

Diskoa atera dute, tradizioaren seinale

LEKEITIOKO ESTUDIANINA, UMOREZ ETA AFIZIOZ

XALBARDIN

Donostiar Antigua izeneko auzoan dagoen Iztingorra sozietatean ezagutu nituen Lekeitioko Estudiantina zuzentzen duen Mikel eta kitarra jolea den Elu; kitarra jolea afizioz, ferreteroa ofizioz eta margolaria debozioz.

Aferak hobekiago tinkatzen direla mahainaren inguruan eta Felix Rinkon —Gipuzkoako futbol selezioaz arduratzen dena— genuen sukaldari. Afalostean armatu zena kontatzekoa baino dastatzeko hobe. Kitarra, lauda eta gogo. Hiru elementu horiekin denetatik entzun zen gau hartan. Goizeko hirurak aldera bukatu eta geroztik projekto hutsa zena, kalean dago lekeitiar sukalde gehienetan itzuli-mitzulika.

Talde honen sorrera, joan den mendearen bukaeran koka dezakegu. Badirudi «Escuela de Náutica»ren inguruak sortua izan zela baina ez dago datu zehatzik. Errepublikara garaian, ihauterietan ateratzen zirenen dokumenturik bada —argazkiak batezere— bainan ez gaiza handirik.

«Eskolakoek bazuten estudiantina bat, tradizionala, hau da, sokazko tresnez osatua eta beste aldetik herriko banda ere hor zegoen. Egileor jauna alkate zelarik bandaren barnean arazoak

PAPARDUA

*Paparduak ezan eutzan
kolaio kumiari
gaur gaula bai lekitxon
bazigua ugari,
nik ez dot ezer balio
gure arrantxaliarentzat
gitxiago besteentzat.
Hau da, bai da
gaur guk daukagun
humore ona
Hau da, bai da
soinuakin poztutzia al da.*

*Arranegitar andrari
gorantziak bai danori
karta bi artun ditugu
gaur goizian Pasaiatik
ezaten deuzkuela
aurten sapran dabilatzela
da emoteko mozu bi.
Hau da, bai da...*

*Ezkerrik azko danori
herriko guztiari
pozes gaur entzun dozuela
gure soinu ederra
agur zahar eta gazte
datorren urte artian
Jaingoikua bitartez.
Hau da, bai da...*

izan ziren eta partaide batzuek besté banda bat muntatu zuten». Orduan ez da zaila imajinatzea; ihauterietan, urtean behin behintzat, eskolako estudiantinarekin bat eginik aterako ziren kalez kale.

«Banda berri horrek bazuen bere izen propioa: 'La Independiente'. Gero orkestra bat egin zuten eta Orfeola sortu ere bai». Beraz, mogida polita lekeitarrena.

1937. urtean, Ihauteria —beste gauza guztien artean— debekatu zuten eta Estudiantinak 1948. urte arte ez zuen kalean joko. «Bai, urte horretan Mateo el Barberok kitarra jotzen zuen... Eta Perrero ere tartean zebilen. Baita Vinoteroa ere eta Hijinio zuen letrista...».

1926. urtea

14 KIRRISKARRO

*Amalau kurriskarro
daukaguz afaltzeko
beste iru kolaio eta
areinkak postrerako
Hau da afaria
ikaragarria
sabela betetzeko
daukat pozgarria...*

*Aurtengo neskatillak
suerte txarra dauke
nobijua ezin topata
dabiltzaz ernegaten,
topa nahi bazue
itxi melenia
holan eukikozue
suerte hobia.*

*Abeztu batera, abeztu bira
gaur daukagun jaian humore ona
Abeztu batera, abeztu bira
euskaldun jentea gora.*

Oraingo estudiantina-koek —herriko aguazilak bereziki— badute zer kontatu honetaz. Anekdotario zabalaren jabe dira; «serenata ere egiten zituzten eta kristoren esitoaz gainera...».

«Beste batetan, eta kalean kantatzen ari ginela aldame-neko batek esan zidan: 'Hi, faltan barik, e?'. Eta nik galdetu erabat harriturik: 'Zer dok hik?'. Eske hori nere familiakoa zuan... Bai kantan protagonista familiakoa zuan eta...».

Dena dela, Lekeitioko musikari buruz mintzatzen hasi eta... «Altuna izeneko organista bat bazegoen hemen eta esaten denez, Iparragirrerren 'Gernikako Arbola', berak orraztu eta armonizatua da».

Estudiantinaren argazki zaharretan ikus dezakegunez, gizasemeek osatzen zuten taldea. Orain, aldiz, 1970. urtean hasi eta berpizte honetan, nesken kopurua handiagoa da mutilena baino. Eta testuinguru berri honetan aurrekoen materiala ezagutaraziko duen grabaketari ekingo diote.

KALTZAPINTXO

*Itxasora jausi da gure kaltzapintxo,
ai pintxo pozik geratu ginan ezaz ian itxo.
Zirilo makinista, kokomarro patroï
zaldupen joan zirian atunetan atzo,
atunak ekarritxa otxararikan ez
zesteruak eitzeko astirik euki ez.*

*Calcule usted, pues, pues Ixidora
ama ataraizu otxaretik kanpora.*

*Goiko kalean dagoz etxe zahartxu baten
langrero eta alabia makarroiak jaten,
langrerok alabia guapatuten dauko
Otoio indianua datorrenerako.*

Calcule usted, pues, pues...

1932. urtea

MAITE

Aratuste Lakitxoko zer ederra aurtengoa
jende guztia dantzan dabi goiko ta beheko kaletik..
MAITE, MAITE, neska ta mutil, zahar eta gazte
maite, maite gure lekitxo beti.

Gizonak marmo dabilatzaz, andrak ujika, ujika
estudiantinakoak berriz, doto, dotore jantzita.
MAITE, MAITE...

Andrak kalean jo ta ze, jo ta ke dabiz etxeak
lapikua gaur erreten bada, Santiñeko tabernara.
MAITE, MAITE...
Urrengo urtean ere bai, lekitxora etorriko naiz
patxaraz edan eta abestu ori ezin leike galdu.

1948. urtea

1964. urtea

«Zaharrekin, batzar bat
egin genuen gure asmoen
berri emanez eta denak kon-
forme zeuden...». «Kanten
protagonistak herritarrak
dira eta honek saltsa handia
ematen dio...»

Garbi dago, disko gehie-
nak herrian bertan saldu
beharko dituztela eta horre-
lako ekintzak ez dira txant-
xetakoak diru aldetik. «Biz-
kaiko Diputazioari. hau au-
rrera ateratzeko diru lagunt-
za eskatu genion baina argi
eta garbi erantzun ziguten:
EZ. Beraz ez dugu horrekin
kontaktzen».

Lokalari dagokionez
—neronek ikusita— ongi
daude. Konserbatorio gisa
Mikel zuzendariak klaseak
emateko erabiltzen duena.
Estudiantinak ere bertan
egiten ditu bere ensaioak.
Kontutan hartu behar da,
oraingo Estudiantina osat-
zen dutenak, gehienak Mi-
kelekin ikasitakoak dira,
beraz, lokal horietan ibiliak.

«Setenta ezkerro Miel hasi
zuan hurrekin lanean eta
honi esker jarraitzen du ho-
nek. Ez ba zen hori...». Al-
guazilak garbi adierazten
digu eta interes handia dau-
ka gainera hau esateko.
«Egixa dok eta».

literatura

MIKEL HERNANDEZ-EN IPUIN LIBURUA, LASTER KALEAN.— «Panpinen erreinua» da Mikel Hernandez Abaituak idatzi duen ipuin bildumaren izena. «Hordago» argitaletxearen eskutik kaleratu behar bide du liburuak, azala Joxean Muñozen kargu joango delarik. Hasera batetan ehun folioko liburu zen baina egileak berak esan digunez azkenean 45 foliotan uztea hobe zela pentsatu zuen eta hala geratu zen argitaletxerako bidean igorri zuenerako. Ipuin luze edo nobela labur antzeko batekin batera beste zenbait ipuin kausitu ahal izango dira bertan, eta Irailean atera behar omen zuen liburudendetara oraindik ez da horrelakorik gertatu. Halere, «Hordago»k azken aldian eduki ohi duen pulamentu eskasia ikusita, litekeena da oraindik ere beste puska bat gehiago ere luzatzea epea.

euskalgintza

60 MILIOI SUBENTZIO-TAN «EUSKO IKASKUNTZA»KO KONGRESURAKO.— Guztiok dakigu instituzio batzu gero eta eskuzabalagoak azaldu direla azkeneko zenbait hilabetetatik hona. Halere, aurreko egunean erabat harritu gintuen subentzio baten berri jaso genuen. «Eusko Ikaskuntza»k ospatzekotan daukan Kongresurako 60 milioi jaso omen dituela alegia. Erakunde horrek berez eta aparte jasotzen dituen ez gain. Egia esan, besteek nola-koak jasotzen dituzten ikusita, halako gertaera batek hainbestearainoko inportantzia ekonomikoa merezi duenentz (beno, jakin badakigu baina hain ebidente diren gauzetan hobe da askotan komentario handirik ez egitea). Jakina, pertsonalitateek eta «inteligentsia»k beren zerbitzuen faktura pasa behar omen dute eta berdin dio garestia bada ere...

euskal kulturaz

Sabin

**TXU
TXU
MU
TXU
KA**

diskoak

XABIER AMURIZA BERE BIGARREN DISKOA GRABATZEN ARI DA.— Gure adiskide Xabier eztarriko gaitzak jota zegoenetik pasa da nahikoa denbora, eta pozgarri izan zaigu bigarren diskoa grabatzen ari dela jakitea. «I.Z.» diskoetxean ari zaizkio ia ia bukatuta dagoen elepeari azken ikutuak ematen, eta kantu berriekin batera azken urteetan plazetan eskaini ohi dituzten beste zenbait doinu ere bildu ditu. Esate batera, Lemoizi dedikatutakoa «Tamtum ergo» delakoarekin batera, edota gregoriano gisako beste ezagun hura Bilbori dedikatutako beste batekin; eta diskoa osatuz fandangoak eta arin-arinak ere barnean direlarik. Musiko bezala, Zabala akordeoilaria, Ansorena txistularia, Fernando Unsain kitarran, eta Iturbide panderoarekin dira aipa daitezkeen zenbait. Beste batzu ere badira tartean Lopategiren laguntza, nola ez, etengabe aldamenen daramalarik. Durango Azokarako argitaratuko da hasera batetan bikoitza izateko asmotan ibili baina azkenean bakarrean geratu den lan disko-grafikoa.

instituzioak

DIMISIOAK AURKI GASTEIZ ETA DURANGON.— Iturburu fidegarriek aitortu digutenez, giroa ez dago abetre lasaia Durangoko ETB eta Gasteizko zenbait instaziatan. Datorren Abendurako ETBn erdera hutsezko informatiboak sartzen hastea erabaki den une honetan badirudi aldaketa sakonak gertatzeko zorian daudela bertako buru eta ekipozuzendariaren artean. Izen batzu barajatzan hasiak dira baina erabateko ziurtasunez eman ezin ditugunez zehaztu gabe utziko ditugu oraingoan. Seguruago dena, hori bai, Joseba Arregirena da, antza ez bait dauka Aholku Batzordeburu bezala gehiegi irauteko itxura handirik. Arrazoiak ez daude oso garbi baina ordezkoen izenak aipatzen hasiak dira eta guztien artean entzunena Martin Ugalderena dabil dantzan.

zinema

«ERREPORTEROAK» FILMEA ERRODATZEN HASI DA.— Euskadin egindako zinema gora doala ezin ukatu, kopuruari begiratzen badiogu behintzat. Hungriaren «Konkista» estrainaturik dagoeneko, Uriberen «Mikel» eta Olearen «Akelarre» filmatzen hasiak dira, eta azkenik «Erreporteroak» izenekoan parte hartzen ari direnak ere kamara bizkar gainean jarrita ari omen dira hemendik haraka. Iñaki Aizpurua da filme horren zuzendaria eta Juanjo Landa omen da laguntzaile lanetan dabilena. Gainerakoan, kanpoko eszenarioetaz dextente baliatzen da filmea eta telebistarako elkarrekin lanegiten duten bi lagun gazteen istorioa kontatzen du argumentuak. Hori guztia norbere sentimenduen eta gertaera politikoen historiekin batera emanda etorriko da. Bi hilabetetan listo egoteko asmoz da biltza.

Elitxuri.

«Hay que mejorar la libertad creadora para probar formulas originales o audaces que han sido siempre vetadas por la rutina, la torpeza o el miedo de las mentes pensantes de las empresas» (Koldo San Julian).

ez egin kasorik besteen esanari

FITXA TEKNIKO:

«El Gran Dictador» (1940-EEUU) Zuzendaria: Charles Chaplin.

Gidoigile eta produktorea: Charles Chaplin.

Interpreteak: Charles Chaplin eta Paulette Godard.

ANDRES VICENTE GOMEZ presenta

EL GRAN DICTADOR

CHARLES CHAPLIN

Lehen Gerla Haundiaren amaieran egin zuen Charles Chaplin-en EEBBetako kausa nazionalerako bere kontribuzio bakarra: labur metrai bat, gerrako errifak (bonoak) bultzatzearren (The bond, 1917), eta inori ez zitzaion bururatu Charles Chaplin elementu subersibo bat zenik ere. Parre giroaren azpitik ordea giza mailako eskakizun isil bat agertzen zen; gizontxo apal hori pelikula gehienetan borrokatzen zen bere patrioiarekin, klase aberatsekin, poliziarekin berarekin. Hurrengo hamarkadan egindako pelikulan ere nabari daitezke orduko parregiro eta giza kritikak. Garai honetan egiten ditu aurreneko luzematraiak eta Luces de la Ciudad (1930) filmeko patetikotasun maisuarekin zine sonoro berriaz trufatuz bide batez, amaitzen.

Baina, munduak genio bezala hartu zuenetik aldatu

egin zen «bagabundoa», komerriegile txiki bat izatetik «mundua alda dadin laguntzeko gauza den pentsalari bat» izatera pasa zen Theodoro Huff-en ustetan, zeinak ez baitu ezertxo ere Chaplinen kontra.

Karlitos politikaria

«El gran Dictador» filmeara errodajea 1939.urteko iraila eta 1940.eko urriaren artean egin zen, hau da Munduko Bigarren Gerlaren hasieran.

Hemen agertu zen, aurreko beste inon baino gehiago, tirania horren kontra, bere gaia Mussolini eta Hitlerren karikaturetan oinarritzeraino; artean ipar Ameriketako zinemak ikuitu gabeko agintariak: Hitler «Confesiones de un espia nazi» (Anatole Lituak 1939) pelikulan besterik ez izan zen aipatua. Diktaduraren kontra egoteak eragin zion, zinema sonoraren kontra zi-

tuenak alde batera utzi, eta pelikularen bukaeran panfleto luze bat sartzeraz gobernuen errepresioen kontra herrien laguntza eskaturik. Dena dela «El Gran Dictador»-en ez zen inolako aipamenik agertzen Sobiet kasoa eta Stalinen tiraniari buruz, nahiz eta hori ez izan orduan Hitlerren aliatua, naziek Sobiet Batasuna inbaditu arte (1941.ko ekaina).

Bestalde, «komunista» akusazioa delata eta analisis bat egin behar da. Ez da inon ageri Chaplin inoiz Alderdira afiliatu zenik, ez eta laguntzaile izan zenik ere. Merurg aldizkari eskubitarren ustetan «Chaplin komunista aktibo bat izan baltiz beharturik legoke Alderdiari diru mordoak ematera, eta ez luke hau inoiz egingo; sarritan ez behintzat». Komentario hau Chaplin xurra zelako sortu zela. Urte batzuk geroxeago zera

idatzi zuen berak: «nere pelikua izan zen, eta oraindik ere horrela da, inkonformista izatea da. Komunista ez izan arren hauei amorruei edukitzeko linea ez dut onartu. Gaizki hartu du hau askotxok, Amerikar Legioak barne». Hobeto diagnostikatu zuen egoera halabina Samuel Goldwing produktoreak urte batzuk lehenago, bere *Behind the Screen* liburuan (1923) idatzi zutenean: «Bere aurreritzia pertsonaren askatasuna inozten duen edozeren aurka doa. Zentsorea, zerga, edozein oposizio... denak molestatzeko diote». Egia, Chaplinek ezin egin ziezaiokeen kasurik besteen esanari: ezta Alderdi Komunistarenari ere, zeinak bere jendearen ordenak ematen dizkion, ezta ere Alderdi Komunistaren aurkako eritziz publikoarenari.

Koldo SAN JULIAN

Bukaera hasieraren berdina. Baina atzekoz aurrera.

Nahiz eta irteten hasi, azkenean, leku ilun eta itxi batzuek topatu eta barruan sartzen gara. Dana da polit eta berri zuretzako mugitzen hasten zaren unean. Bost ajola zaizu han hemen, kamino hartan honetan sartzea. Baina, denboraren poderioz loturik dauden zure buru eta gorputza, konturatu dira, mundua, errege-laz, legez eta moralez osatua dagoela. Eta, zure gizakideko besteekin bizi beharra

duzula. Agian, orduan, kaleak (asfaltoak) esan eta konbentzitu nahiko zaitu zure beste bezalakoei, zeu zaren bezalakoa adierazteari beldurra diotela. Gizar-tean bizi behar gara! Behin eta berriro esango dizute, gizarte barruko legeek nola-koak izan behar diren dakiten gizon batzuek.

Bakardadean biziko zara, ingurukoen kapritxoei kaso egiten ez badiezu. Zakur berde baten moduko arraroa. Aulki gainera igota estupidoki, baba dariela, his-

terikoki, builaka, karrasika eta exijentzika ariko dira.

Konturatuko zara, zure arrazak, mugitzeko gogorik ez duela; aurrean lastane beldurra adierazten duten eskuek ikusiko ditugu; norberaren gorputza ezagutzeari gorrotoa diotenak. Humilazioa bizitzeko era. Eta denaren gainetik, poderaren aurrean burua makurtuko dutenak. Masailatik behera malkoak. Zu triste. Zure begi eta belarrien bitartez harritu egingo zara.

Edozein bidezidok, kami-

no, desbideratze berdina izango zaizunean. Inor begira egongo e den biderik bilatu eta aurkituko ditugu. Halere, badakigu, denbora gutxiko gauza izango dela, zuk gizarteko gehientsuenek zurearekiko duten jarrera, onartu eginga duzuenetik. Zaindua den askatasuna gorrotatzen baduzu.

Angustia eta ezinegon hau sentitu ondoren, berriro, besteen begiei zuzentzen hasiko zara, eta... edozein bidezidor, kamino, desbideratze hartuko duzu. Tente joango gara.

emakumeen bidetxidorrak

Sarrera txiki honen ondoren, Amaieren tangoko zati batek lagunduz (letra eta musika) Fernando Telletxeak hitzegingo digu.

Fama da bere izen artistikoa, eta aurtengo maiatzean «El otro espejo» izeneko diskoa editatu du.

Oraingoan, bere proiektuen artean, beste disko bat prestatzea eta Vainica Dobleko partaide batek idatzitako gidoi bat egin eta interpretatzea. Proiektu biak Madrilen egitekoak omen ditu. Fernando Telletxea, Imanol Uriberen azken pelikulako protagonisten arteko bat da, «Mikelen heriotza» pelikulan, bere aktuaizonetan erabiltzen duen izen bera erabiltzen du.

Fama, begiratu garbia duen norbait da, bere bizitza hitzegitea inporta ez zaiona, eta danaren gainetik individual libertatea maite duena.

Fernando hasten da.

Fama pelikulan

Obrako pertsonaiekin zeharo identifikatua sentitzen naiz. Imanolek, nere bizitza kontatzeko eskatu zidan lana proposatu zidanean. Horrela, nere izateko era gidoari moldatu zitzaion.

Agian, Euskadiko politikari dabilzan zenbaiti molestatu egingo zaie, trabesti batekin erlazioak izateagatik, protagonista garratzitua expulstatzea.

Hau, gertatu egin da ordea. Hau da: jendea oso liberala dela hitzegiterakoan, baina, esan ohi den bezala, benetako momentua ailegatzat denean, danak errespetu itxura gorde nahi iza-

ten duteka.

Nahiz eta Mikel, galderen bila ibili gelditu gabe, ez du erantzunik jasotzen.

Erabakia da polita: Mikel bera izatea erabakitzen duela. Norberaren bizitza eramatea denon beharra da.

Andre-gizon

Bizitza osoa interpreta-pen bat da. Orain, ez dut

ezertxore interpretatzen. Nere itxura, oso «gizon» sentitzen direnzentzako gogakari edo molestoa da. Nere gizon harremanak inpoorta zaizkit gehienbat. Gizonen izateko era gustatzen zait. Emakume batek bezala pentsatzen dut, eta gainera, konbentzitu nago, sexual mailan beste era batetara bizitzera erabaki dugunon errepresioa, Elizatik datorrela. Vaticanoa beste partidu bat besterik ez da.

Nahiago dut barruko edertasuna kanpokoa baino. Honen arrazoia, gizar-tean dena gezurra dela pentsatzeak dakarkit. ez zait ezer interesatzen. jarrerak eta gure bizitzarekin egin arazi nahi digutena errefuxatzen ditut. Pertsona bakarrak ajola zait.

Fernandok hitzegiteari utzi dio. Pizkana, pizkana, Fama bihurtzen doa. Bere begirada lehen bezain garbia. Kamerino batean aktuatzaera ateratzeko prestatzen ari da. Etengabeki aldatzen da emakumetik gizonera. Kamerinoan, asko aspertzten duen loro bat. Txori hau ere, transformatzen da batzuetan.

Gelan, aho antz bateko zerbit ireki da, handik sartu da Fernando.

Bukaera hasieraren berdina, baina alderantziz.

Koldo SAN JULIAN

8. NAZIOARTEKO ANTZERKI JAIALDIA—VITORIA (gasteiz)

ANTZA eta
OLASAGASTI

Aurten ere eta zortzigarren aldiz, Gasteizen baino gehiago Vitorian, Nazioarteko Antzerki Jaialdia ospatuko da. Aldi ezberdinetatik pasa eta gero, erabatean finkatzen ari den jaialdia. Esan daiteke, hala adierazten bait dute eratzaileek, Gasteizen ospatzen den jaialdia instituzionalizatu egin dela, hitzak aditzera ematen dituen zentzu guztitan. Hamabi milioiko presupostuaz kontatu dute eratzaileek, zortzi erakunde babesleek jarrita, hau da, Eusko Jaurlaritzaren Kultur Saila, Arabako Kultur Kontseiluaren Antzerki Saila eta Gasteizko Udal Gorena. Gainerantzeko dirua sarreretan ateratakoarekin lortu behar dute. Ikusiko dugu zenbateraino justifikatzen duen polemiko hasi den jaialdiaren kalitateak aipatutako presupostu hori. Antzerki emanaldiez gain egongo da Gasteizen Irailaren 29tik Urriaren 14a bitarte beste zenbait antzerkiaren inguruko ekintza. Goazen banan-bana ikustera.

Gasteizkoa da inguru hauetan gelditzen zaigun festibal itxuroso bakarra. Urte batzuren buruan finkatzen zihozela ziruditen beste jaialdiak desagertu dira jadanik. Donostian gehienbat ospatzen zen Euskal Herriko Antzerki Taldeen jaialdia erakunde pribatu baten esku zegoen eta ez dakigu zergatik, baina pikutara joan da. Beraz, Euskal Herriko taldeek une honetan ez daukate guztiok bilduko dituen jaialdirik, «Antzerki» zerbitzuaren babesean eratutako Euskal Taldeen Topaketak iazko udaberri bukaeran ospatu dira soilik eta ez dirudi frakaso izugarri hori errepikatzekotan daudenik.

Daukaguna Nazioarteko jaialdia da. Kontuz, ez nahas terminoak, ze nazionalitateen arteko sub-jaialdi bat eratzeo asmoak ere izan bait ziren, ez dira gauzatu hala ere...

Nazioarteko Festibalak

«El Festival Internacional de Teatro de Vitoria, según los planes del Gobierno Vasco, pasa a formar parte de una serie de programas culturales entre los que se encuentran el Festival de Cine de San Sebastián y el de Opera de Bilbao». (Eratzaileek ARGIAra bidali diguten dossierretik kopiatua, baina ez itzuliz).

Aurten aurkezten di-

ren sei taldeak, «en la línea progresista que caracteriza al certamen», eratzaileen hitzetan, nolabait hitzak antzerkian sortzen duen oztopoa gainditzearen bidetik izan dira programatuak. Eta hori da, eta ez besterik, itxuraz behintzat Nazioarteko 8. Jaialdi honen agertzen duen ardatz bakarra, giro progresetan esaten omen denez antzerki asuntutan «al loro» egoteko primerako festibala.

Eta hala ere, ez dago Euskal Herrian bertako taldeentzako jaialdi bat ere ez, oraingoz.

Balleta, mimoa, zirkoa, musikalak....

...Eta guzti hori, beste zenbait gauzaren artean, antzerkiaren barne ikusteko aukera paregabea izango dugu. Festibalaren mamia hitz horietan labur daiteke. Nolabait antzerkiaren mugen zabaltasuna adierazten du aurtengo edizioko programaketak. Espektakulo soil bezala benetan interesgarriak direla esan dezakegu.

Festibalarik ateak irekiz Theatre National de Marseille izango dugu, testu klasikoan oinarritutako «Les 3 Mousquetaires» Marcel Maréchal-en gidaritzapean. Marseilleko antzerki nazional hau Frantziako Errepublikan antzerki mailan

gertatzen ari den dezentralizazioaren ondorio dugu, Marseillen ez ezik inguruan ere eragin nabarmena duelarik. Zuzendaria gizon arrakastatsua dugu, eta egon izan den leku guztietan zaletu asko erantsi diskio antzerkiari. Beti testuekin egindako antzerkiaren barnean klasikoaren obrak montatzen badi-tu ere, egile modernoekin interesik badu Marcel Maréchal, Arrabal, Beckett eta Audiberti...

Ondoren Ballet Théâtre de l'Arche frantziar konpainiak «May B» obra eskeniko du. Ez dira guztiz ezezagunak Euskal Herrian, aurtengo udan Oliteko Jaialditan egonak bait dira. Han ikusteko aukera izan genuen guk «Gorpu Bizien Gaua» azpi-zenburutzat daukan obra hipnotizagarria, Samuel Beckett idazlearen testuak oinarritzat daukan obra honetan mugimendua eta mugimendu ezaren arteko jokua agertzen da, bestalde, mila interpretaziotarako parada ematen du obrak, taldekoek Becketten pertsonaien higidurak isladatu nahi izan dituzte. Irteerarik ez balego bezala, beti bueltatzen dira, behin eta berriro eszenatokira. Konpainiaren zuzendariak Maguy Marin eta Daniel Ambash ditugu.

Cvoci da hirugarren taldea, festibalaren meridioan, «Carck (bi mimorentzat groteskoa)» lana eskeinik. Antonin Klepac eta Miloslav Horacek dira taldeko bi partaideak, 1967. urtean Pragako Kontserbatorio publiko pantomima sailean topo egin zuten, biak zetozen zine mutuko iturrietatik, bertako «kicks» izene-

ko «gag» edo humorekadak landuak zituzten. «Crack» obran istripu berdina jasan duten bi pertsona agertzen dira klinikako gela batean.

Meme Perlini, antzerkigintza eta baita pintura munduan ibilitakoa eta Antonello Aglioti abangoardiako pintore ezaguna bildu zirenean sortu zen «La Maschera» Italiatik Gasteizko Festibalera datorren taldea. Biak berritzaile porrokatu gisa dira ezagunak. «Cartoline Italiane» izeeneko obran aktore-sa baten erreflexioak hasten zaizkigu kontatzen.

Zirkoaren garaia. Victoria Chaplin eta Jean Baptiste Thierree esposatu zirenean hasi ziren zirkoaren kontzeptzio berri baten atzetik, lana horren fruitua, «Le Cirque Imaginaire» ikusteko aukera polita izango dugu Gasteizen. Ez du zerikusirik haurtxo eta ez hain haurtxo zaretenak ezagutzen duzuen animala edota errekorde hausketa olinpikoa agertzen duten zirkoekin. Matrimonio honen apostua imajinazioaren zirko baten aldekoa omen da. Ametsa nagusi.

Eta Festibaleko nazioarteko mugak itxiz, Austriako «Serapions Theater». Hitza deusezten duen espektakulo batekin datozkigu. «Double Paradise» Antzerkia ez da munduaren islada bere aurpegi ezkutua eta aitortezina baizik, paradisu eta inperua ikuituz.

Eta produktu autoktonoa

Ondorengoa hemen baino hobeki legoke

Txutxumutxuka sail berrian, nahiz eta guk iturri fidagarri eta freskotatik edo, ofizialki konfirmaturik ez dagoelako.

Pues bai, bigarren aldiz troiarrak gure artean. Greziarrak bi, italiarrak bat «Antzerki» zerbitzuko baitan. Luis Iturri eta Eusko Jaurlaritzaren elkarrenganatzetik orain urte eta piko pairatu genituen «troiaren bertsio bat eskeiniko zaigu. Hain zuzen,

konparaezin bilakatu nahi duten Gasteiz-Vitoriako festibalaren markoan. Iturriek diotenez urriaren 14ean gonbidatu gisa estreinatuko dute mundu guztirako Euripidesen «Troiarak». Gaztele-raz. Egun horietan bilduko dira bertara Euskal Herriko antzerkizale gehientsuenak, han ikusiko da ze nolako frutua eskeintzen digun Antzertik. Obra honetan ere hizkuntza ez da izango oztopo. Espero dugu, bai arazo.

EGITARAU ETA EKINTZAK

THEATRE NATIONAL DE MARSEILLE
mosquetaires»

Guridi Antzokia
BALLET THEATRE DE L'ARCHE

Principal Teatroa
CVOCI

Principal Teatroa
arratsalde eta gauz

LA MASCHERA
Principal Teatroa

VICTORIA CHAPLIN eta JEAN BAPTISTE THIERRÉ
imaginaire»

Guridi Teatroa
9an arratsalde

SERAPIONS THEATER
Guridi Teatroa

13an gauz.
«ANTZERTI» KONPAINIA

«Les 3

Irailak 29 eta 30, gauz.

«May B»

Urriak 1 eta 2, gauz.

«Crac»

Urriak 3an gauz, 4ean

«Cartoline Italiane»

Urriak 5, 6 eta 7an, gauz.

«Le cirque

Urriak 8an eta 10ean gauz,

«Double and Paradise»

Urriak 12an arratsalde eta

«Las Troyanas»

Urriak 14ean

**hurrengo
orriko
gurutzegramari
erantzuna**

	D	I	N	O	T	
		Z	E	N		
		B	A	G	I	L
A	H	I	R	U	K	I
I	G	A	L	I	A	●
P	A	R	K	A	●	D
Z	I	T	U	●	Z	I
I	U	R	T	A	T	S
		A	R	K	U	A
			U	A	G	
			O	K	R	U

Nahasketa

Ohartu bazarete, inoiz baino artista kaletar gehiago dabil aurtengo udan gure kaleetan. Horieta bati oso anekdota polita gertatu zitzaion joan zen ekainean Donostiako Bulebarrean.

Tipoa hantxe ari zen lasai-lasai bere kitarra jotzen, dirua biltzeko txapela lurrean zuelarik. Halako batean manifestazio haundi samar bat zetorrelaren susmoa zabaldu zen eta pankarta ikusi zueneko korrika hasi zen gure laguna. 100 bat metro eginak zeuzkanean, kitarra falta zitzaio- la konturatu zen. Beldurraren beldur- rrez itzultzen da manifestazioa pasa- tzen ari den lekura, kantatzen egona zen lekura begiratu eta kitarrarik ez. Orduan zer bururatuko zaio galde- tzea eta:

- Non da nere kitarra?
- GORA!!!!

BELTZAK ETA ZU- RIAK

Karibe aldeko kosta aldetik bidaia bat egiten ari zen gure Ronald Reagan, USAko lehendakaria. Hantxe, helikoptero eder batetik, prismatikoak hartuta, «Begira zein txukun dagoen hondartza hori», «Ikusgarria da zein edifizio dotoreak egin dituzten herri honetan», «Bai portu polita»...

JO... ADARRA

Halako batean, itsas bazterretik oso urrun ez, kanoa batean bi gizon zuri ikusi ditu, kanoa eder batean, eta at- zetik ski akuatikoa egiten BELTZ BAT! Hura poza Reaganena! Agindu dio pilotoari berehala jeisteko eta be- regana ekarri erazi ditu bi gizon zu- riak, opari bat egiteko.

Antolatu dute sekulako protokoloa. Diskurtsoak, medailak,... «Zuek zare- te amerikar guztion etsenplu. Arraza ahaztu eta hor paseatzen duzue beltz bat ski eginez bi gizon zuri kanoan eta zuen atzetik gizon beltza, disfrutatuz. horregatik ohore handi bat da neretzat zuri medaila hauek ematea, razismoa- ren kontra ekintza eder bat egiteaga- tik».

Bi gizon zuri kondekoratuak pozak txoratzen

— Lehendakari fenomenoak zeukea- gu, ezta? Hori duk tipoa!

— Bai motell, gizon kabala duk. Orain fijatu al haiza tiburoiak harra- patzeko sistemez zein gutxi dakien?

BARBERO BERRIA

Juanito barberoaren seme gazteak ere aitaren ofizioa ikasi nahi zuen. Eta egunero ari zitzaion lata ematen.

— Jo, aita! Makina bat bider ikusi zaitut lan hori egiten eta utzidazu!

Aita beldur zen bere semea baldar samarra ez ote zen, baina azkenean utzi dio.

— Benga, bada. Inaxio zai dago eta kendu iezaiozu bizarra. Baina ondo egin ezak e, bestela txikituko haut.

Hasi da mutikoa bezeroari aurpe- gian jaboia ematen rikiti-raka eta ha- lako batean Inaxioren begi gainean brotxarekin. Aitak ikusi du albotik, tiratzen dio kristoren zaplastekoa, baina mutilak ikusi, makurtu eta plas- ta! bezeroari sekulako muturrekoa.

Segitzen du mutilak jaboia ematen eta berriz ere zarrast! beste begian brotxazoa klienteari. Aitak ikusi, za- plastekoa tira, mutilak burua makurtu eta berriro plasta! kristoren kankarre- koa Inaxiori.

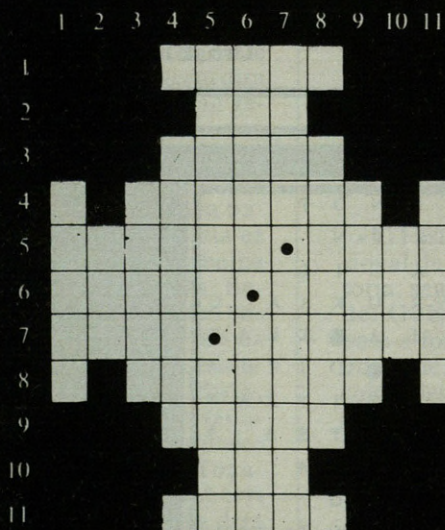
Inaxio ez zen oso gustora egongo bi zaplasteko haiek hartu ondoren. Bai- na are gutxiago mutikoa labanakin lanean hasi zenean. Hasi da barberoa- ren semea, rixt! hemendik, raxt! han- dik, eta halako batean rsat! belarria mozten ez dio ba. Inaxioren larria.

— Zanza ezak hankazpian, hire ai- tak belarria ikusten badik jo ta akaba- tuko natxiok eta!

— Hi, aizan, zer dun euskaraz «Por quoi?»

— Zergatik.

— Ez, jakiteagatik.

erantzuna aurreko orrialdean duzu

LUZETARA: 1.- Bizkaieraz, diot. 2.- Gaur egun bizi garen erre- presio plangintzaren izena. 3.- Bizkaieraz, Ekain. 4.- Bokalea. Irudi geomētrikoa. Uranioaren sinbolo kimikoa. 5.- Fruitua (neologis- moa). Itsatsirik dauden bi gauzaren desatxikitzearen onomato- peia. 6.- Bizkaieraz, barka. Bular edo ugatz bakoitzaren burua. 7.- Uzta, fruitu. Ukan aditzaren subjuntibo-ko forma. 8.- Iodoaren sinbolo kimikoa. Nafarroako Baztanen eta Baigorri- n, urteko lehe- nengo eguna. Bokalea. 9.- Lerro bihurtaren zatia. 10.- (ald.) Eguna- ren parte. 11.- (ald.) Bizkaieraz, buruko.

GOITIK BEHERA: 1.- (ald.) Zati guztiz txikia. 2.- Egoki, gauza (izan). 3.- Eskuratu. 4.- Kontsonantea. Lapurteraz, bilera. Oxige- noaren sinbolo kimikoa. 5.- Ipar euskalkietan, neurria. Karta jokoa. 6.- Urteko sasoia. Latz, traukil. 7.- Ongi, ondo. Dauzkagu. 8.- Kontsonantea. Lohia, lizuna. Lehenbiziko kontsonantea. 9.- Gi- puzkoako herria, gaur egun Donostiako auzo dena. 10.- Gipuzkoako herria. 11.- Edukia izana.

(enbido)

Juanja, Mikel, Imanol eta besteri...

IRUÑAKO BERTSOAK

Itxaro BORDA.

Hondarrean ahantziz hitzaren ezinak
Karrikara ditzagun solas atseginak?
Manatzen dituela festa erreginak
Hona bertso berriak Iruñan eginak.

Iruñan pasaturik, gauza arraroa,
Bertan jastatu dugu udako aroa:
Zuen landetan gari, guretan garoa
Nafarroa bizi da zelai oparoa!

Poeta baten hatsa harturik osoan
«Maitasun ta gorroto» erraien zokoan,
Egon ginen Jarautan gaitzeko gozoan
Zaldiko Maldikora joateko gogoan....

Karrikan bertso hartan ginelarik hasi
Juanja, Mikel eta nik ginuen ikasi
Gostura botatzeko mila hitz nahasi
Ez dela beharrikan ezer irabazi!

Imanolek besteri gaiak ematean,
Eta Mayak patxaran pozik edatean
Ardura geldituaz Bronzeren atean
Bostak ibili ginen karilla batean.

Aizu Imanol lagun Orbaizetakoa,
Itsasoen bitsa da gaur denetakoa
Gure bien ametsen huts benetakoa,
Txurro gostua duten ekaizetakoa!

Hemen bertsoan euri xortekin ari naiz
Ortzantzak ihardesten didalarikan naiz,
Iruñako berora itzultzeko garaiz
Amikuze bustia utziko dut araiz!

Azkenean igortzen dizuet agurra,
Nere hitzek dakarten maitasun apurra,
Zabalikan datxikat hor esku ahurra
Emankorra delakoz Nafartarren lurra.....

1983ko uztailan, Iruñan.

BAKOITZA BERE TOKIAN, GOBERNUA BEREAN

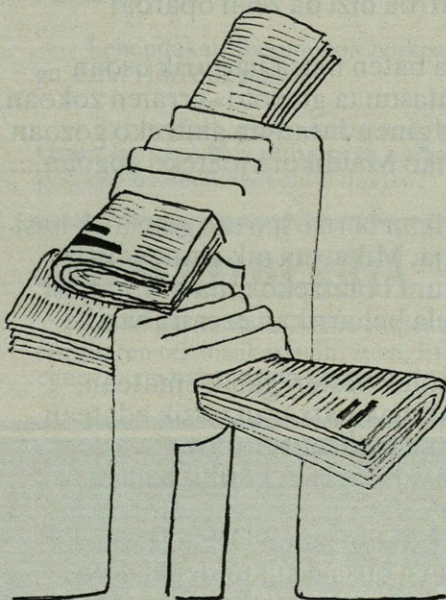
ARGIA

Fondo publikoetako dirua non eta nola gastatu planteiatu izan denean gehienetan erabakitzaiko koska larria suertatu ohi da. Geurean ere dudarik ez dago kontu handiz ikutu beharreko puntua dela horixe. Baina beste ezer baino lehen geure ustez argitu beharreko ñabardura bat dago (ondoko planteiamendu guztiak neurri handi batetan kondiziona ditzakeen ñabardura, bestalde): euskal prentsaren edozein projektu aurrera eramateko orduan noraino den komenigarria gaur egun Euskal Herrian dauden instituzioetako batek inizatiba edota pisu nagusia eramatea.

Lehenik, printzipiotzat jo behar da euskal kulturaren barruan (eta kontutan hartuz zeintzu diren kultura hori mugatzen duten kondizioak) herriaren inizatibarako lekua geratzen den neurrian hura bultzatu eta eragitera mugatu behar duela instituzio publiko batek bere eginbeharra. Eta arrazoin ugari daude horren alde.

Hasteko, territorialitatearen problema. Esan nahi bait da atzean gobernu bat, diputazio bat edota kontseilu publiko bat atzean daukan projektu batek lege ez dituela bide guztiak libre Euskal Herriko eremu nazional osora iristeko. Eta guztiok dakigu zein iskanbila sortu diren Euskal Telebista edo Euskadi Irratia Nafarroa hedatu nahi izan denean (Iparaldekoa utopiatzat bazterrean utzita, noski). Azkenean mugan mugako pirateria bat egitera mugatu behar izan du Gobernuak bere burua. Horregatik, behar beharrezkoa da ahal den kasuetan behintzat euskal prentsako edozein proyecto Euskal Herriko herrialde guztiak ordezkatzen ez dituzten instituzio horietatik kanpo geratzea.

Baina badira arrazoin gehiago. Kontrol ideologikoarena, besterik ez bada. Hau da, euskara hutsezko prentsa batek euskara bultzatzeko or-

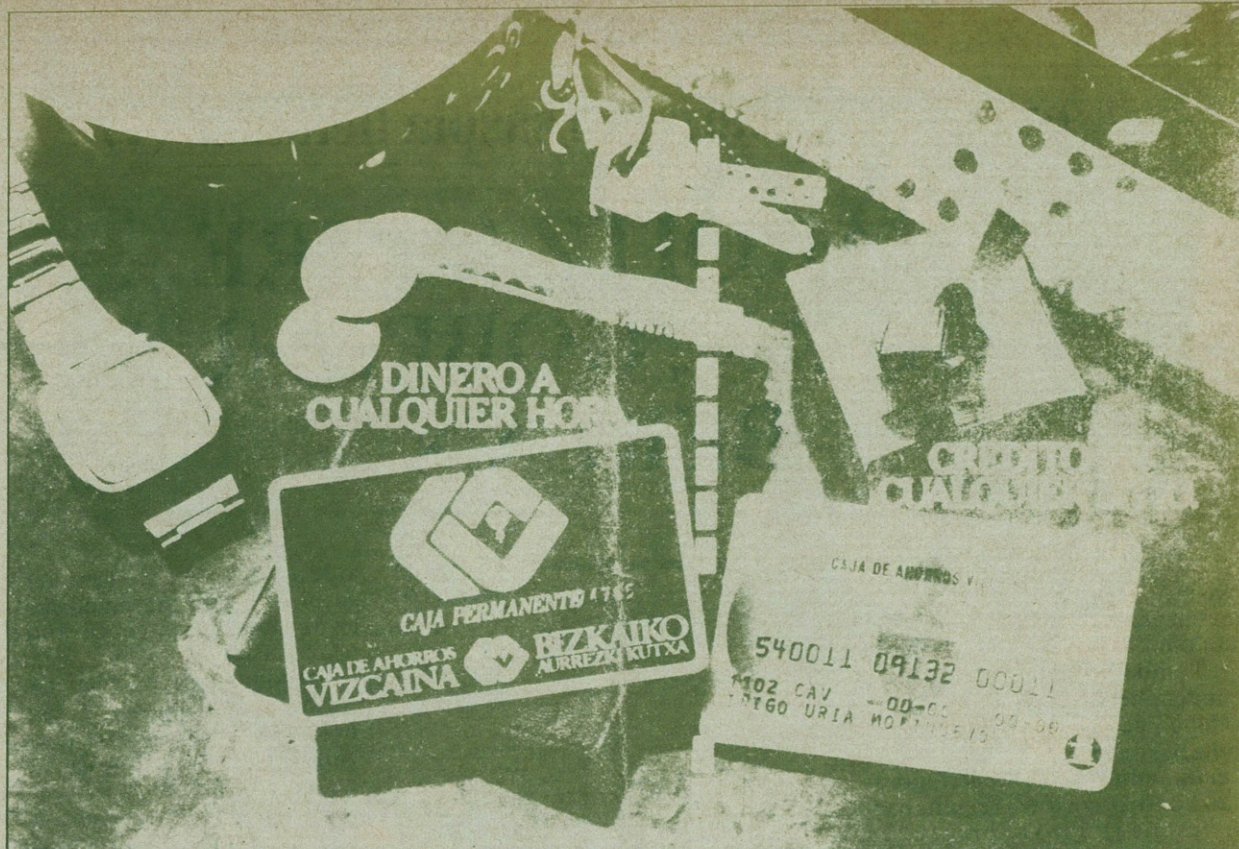
duan izan dezakeen balio horrezaz gain, balore ideologikoen borrokan posizio bat izan beharko du nahitana-hiez. Eta garbi dago hori ezin daitekeela —ahal dela bederen— kontrol instituzional baten menpe ipin. Areago, Diputazio edota Parlamentu baten gehiengo elektorak berez zabaltasun handirik ziurtatzen ez duenean.

Eta azken-azkeneko arrazoina: hiruzpalau urteren tarteekin alda daitzkeen instituzio batzuk ez dute borondate politiko baten kontinuitaterako garantiarik ematen. Hots, gaur egun instituzio konkretu batetan alderdi bat baldin bada nagusi horrek ez du esan nahi hemendik urte batzutura

alderdi berdina egongo denik. Eta garbi dago euskararen normalizazioa ez dela zuzenbide naturalaren barmean ikasten den zerbait, kontzientzia eta borondate politiko baten ondorioz sortutakoa baizik. Beraz, euskararen normalizaziorako prozesuari ahal den ziurtasun handiena itsatsi nahi badiogu horrek suposatu behar du ikusmira luzeagoen bitartez juzkatu behar direla gauzak. Eta hori bi mailatan: instituzio batetan une zehatz batez dagoen indar politikoaren borondatea baino areago joanez, lejitimazio sozial bat bilatuz; eta bigarrenik urtetik urterako plangintzetatik ihes egin (eta honen kontrako erremediorik efikazena le-gislazioa izan daiteke).

Horixe da beraz euskal prentsaren gaian geure eritzirako noraino iritsi behar lukeen gobernu edo beste edozein instituzioren muturra sartzea. Alde batetik herri sektore militanteen inizatiba ahalmenean sinesten dugulako (edo egunero gure medioan frogatzen dugulako, hobe esanda) eta instituzio bidezko protagonismoan ez dugulako epe luzerako garantia askirik ikusten.

Norbaitek esan dezake Telebista eta Irratia hor daudela eta horrekin egin den bezalaxe beste gauzeekin ere egin daitekeela. Garbi dago Telebistarena desberdina dela eta hain presupostu handiko enpresa gobernu batek ez beste inork ezin zezakeela egin. Prentsarena, beraz, ez dugu uste maila berean planteia daitekeenik, eta gure ARGIAren kasua horren lekuko, lekuko apala zenbaiten ustez baina bere indar guziz seinale gisa balio dezakeena. Eskatzen duguna ez bakarrik martxan daudenak baizik eta aurkez daitezkeen projektu guztiak erregulatuko dituen normatiba bat egitea da. Normatiba horren nondik norakoa beste asunto bat da, delikatu bezain garrantzizkoa baina derrigorrez ikutu beharrekoa. Baina horretarako ere, hurrengo asterarte itxaron beharko.

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txartel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai ajentzietan, hoteletan, jate txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue 5.000.000 pztako asegurua hain zu zen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447